

SOCIÁLNÍ SÍTĚ A JEJICH VLIV NA MLÁDEŽ

Karolína Hladůvková

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Institut mezioborových studií
akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Karolína Hladůvková**
Osobní číslo: **H128305**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Sociální sítě a jejich vliv na mládež**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně č. 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- na sociální sítě a jejich vznik a rozdělení;
- na využití sociálních sítí mladou generací;
- a na rizika sociálních sítí u mládeže.

Empirickou částí bakalářské práce bude kvalitativní výzkum zaměřený na využívání sociálních sítí a popis vybraných forem rizik sociálních sítí mládeží jako je kyberšikana, rozhňování (flaming), pomlouvání (denigration) a odhalení a podvod (outing a trickery). Šetření bude provedeno u žáků středních škol.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DOČEKAL, D., Eckertová L. **Bezpečnost dětí na internetu**. Brno: Computers Press, 2013.

KIRKPATRICK, D. **Pod vlivem facebooku**. Brno: Computers Press, 2014.

MUSIL, J. **Elektronická média v informační společnosti**. Praha: Votobia, 2003.

PÁVKOVÁ, J. **Pedagogika volného času**. Praha: Portál, 1999.

ROGERS, V. **Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele, žáky a studenty**. Praha: Portál, 2011.

VYBÍRAL, Z. **Psychologie lidské komunikace**. Praha: Portál, 2000.

Internetové stránky Centra prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty univerzity Palackého v Olomouci dostupné z www.prvok.upol.cz a portálu www.e-bezpeci.cz.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. Ing. Antonín Řehoř, CSc.
Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce:

15. prosince 2014

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2015

Ve Zlíně dne 15. prosince 2014

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně

.....
Jméno, příjmení a podpis diplomanta

ABSTRAKT

Bakalářská práce „Sociální sítě a jejich vliv na mládež“ pojednává o novodobém fenoménu sociálních sítí a jejich působení na společnost, především na mladistvé. Shrnuje problémy mládeže související se sociálními sítěmi, jako je kyberšikana a internetová závislost. Práce poukazuje především na negativa používání sociálních sítí a jejich nebezpečí, ale vysvětluje i pozitiva, které sociální sítě mladé generaci poskytují.

Klíčová slova: mládež, internet, sociální sítě, pozitivní vlivy, negativní vlivy, komunikace, kyberšikana.

ABSTRACT

The thesis „Social networks and their influence on the youth” covers the new-era phenomenon of social networks and their influence on the society, especially the adolescents. It addresses problems of the youth related to the social networks such as cyberbullying and internet addiction. The thesis points out the negatives of using the social networks and their dangers, but it also explains the positives that the social networks offer to the young generation.

Keywords: youth, internet, social networks, positive influence, negative influence, communication, cyberbullying.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. Ing. Antonínu Řehořovi, CSc. za vstřícnost při konzultacích, velmi užitečnou odbornou pomoc a cenné rady, které mi pomohly při zpracování této bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 20. 4. 2015

Karolína Hladůvková

OBSAH

ABSTRAKT	5
ABSTRACT	5
OBSAH	7
ÚVOD	8
I. TEORETICKÁ ČÁST	10
1. INTERNET	11
1.1 HISTORIE	11
1.2 ČESKÝ INTERNET	12
2. SOCIÁLNÍ SÍTĚ	15
2.1 SOCIÁLNÍ SÍTĚ A SOCIÁLNÍ MÉDIA	16
2.2 UŽIVATELÉ SOCIÁLNÍCH SÍTÍ	20
3. VYUŽITÍ SOCIÁLNÍCH SÍTÍ MLÁDEŽÍ	22
3.1 POZITIVA VYUŽÍVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SÍTÍ	22
3.2 NEGATIVA VYUŽÍVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SÍTÍ	24
4. CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH FOREM RIZIK	27
4.1 KYBERŠIKANA	27
4.2 HAPPY SLAPPING	32
4.3 KYBERGROOMING (LÁKÁNÍ OBĚTI NA SCHŮZKU)	33
4.4 NÁSLEDKY KYBERŠIKANY	34
4.5 KYBERŠIKANA A JEJÍ PREVENCE	36
II. PRAKTICKÁ ČÁST	39
5. ZKUŠENOSTI MLÁDEŽE S VYUŽÍVÁNÍM SOCIÁLNÍCH SÍTÍ	40
5.1 PŘÍPRAVA, METODY A CÍLE VÝZKUMU	40
5.2 ZÍSKÁNÍ RESPONDENTŮ	41
5.3 POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR	41
5.4 PŘÍPADOVÉ STUDIE	42
5.5 ANALÝZA DAT PŘÍPADOVÝCH STUDIÍ	46
ZÁVĚR	50
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	53
SEZNAM PŘÍLOH	56
PŘÍLOHA P I: POLOSTRUKTUROVANÉ ROZHOVORY S RESPONDENTY	56

ÚVOD

V dnešní době mnoho lidí tráví svůj volný čas na sociálních sítích a ze života se postupně začíná vytrácet osobní kontakt. Mnohdy, aniž bychom si to uvědomovali, je pro nás pohodlnější zapnout počítač, než se setkat s přáteli, kteří bydlí kousek od nás. Sociální sítě se staly v posledních letech obrovským fenoménem mezi mládeží. Tato obliba je spojena s rozvojem moderních komunikačních technologií a také snazší cenovou dostupností. Většina teenagerů používá mobilní telefon s připojením na web nebo mají možnost připojit se ze svého počítače. Sociální sítě mají jistě svoje výhody, ale mladá generace si často neuvědomuje rizika, spojená s jejich užíváním.

Toto téma jsem si vybrala proto, že se domnívám, že je velice aktuální a problematika v této oblasti se bohužel moc neřeší. Jelikož je používání sociálních sítí fenoménem mezi mládeží, jedná se o téma, které se vztahuje ke studijnímu oboru sociální pedagogika.

Cílem této bakalářské práce je vysvětlit pojem sociální sítě, popsat pozitiva a negativa, které jejich využívání přináší mladé generaci. Práce obsahuje dvě základní části, teoretickou a praktickou. Práce je systematicky rozčleněna na jednotlivé kapitoly, podkapitoly a další části. Teoretická část práce je složena ze čtyř kapitol, část praktická se potom skládá z jedné kapitoly.

První kapitola popisuje základní technické rysy internetu, historii jeho vzniku a vymezuje důležité mezníky českého internetu. Dále jsou zde shrnuty základní služby, které dnes internet poskytuje.

Druhá kapitola se věnuje sociálním sítím a jejich vzniku, definuje se zde pojem sociální sítě. Tato kapitola také poukazuje na rozdělení sociálních sítí a sociálních médií podle společných vlastností a způsobu využití. Je zde podrobněji popsáno široké spektrum nepoužívanějších a nejznámějších sociálních sítí, spolu s českými sociálními sítěmi. Na konci této kapitoly jsou rozčleněni uživatelé sítí, a to podle věku, v souvislosti s využíváním těchto služeb.

Třetí kapitola se zaměřuje na u mládeže nejoblíbenější sociální sítě, dále jsou zde vykreslena pozitiva jejich využívání a shrnutí toho, co vlastně tyto služby pro dnešní mladou generaci znamenají. Jsou zde zmíněna také negativa využívání sociálních sítí, mezi které patří závislost na internetu.

Čtvrtá kapitola je zaměřena na kyberšikanu. Je zde vymezena její definice, prostředky informačních a komunikačních technologií, které umožňují šíření kyberšikany. Také jsou zde popsány formy, kterými se v sociálních vztazích a komunikaci projevuje. Dále jsou v této kapitole popsány příčiny vzniku kyberšikany a její následky. Kapitola je ještě doplněna o srovnání kyberšikany s tradiční šikanou a zhodnocení primární prevence.

Kapitola pátá tvoří praktickou část této práce. Cílem výzkumné části je analyzovat využívání sociálních sítí mládeží, se zaměřením na jejich pozitiva a negativa. Zároveň jde o vyhodnocení prevence nebezpečí používání sociálních sítí v rámci školy a rodinné výchovy. Metodologií je zde kvalitativní výzkum. Samotné šetření bylo provedeno u žáků středních škol ve formě případových studií. Nakonec byla provedena analýza zjištěných dat a jejich vyhodnocení v jednotlivých kategoriích se závěry z provedeného výzkumu.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. INTERNET

Základním technickým rysem internetu je předávání multimediálních informací mezi počítači. Internet je jedním z nejvyspělejších komunikačních nástrojů a podstatou jeho funkce je ovšem nikoliv technika, ale organizační řešení, které je založeno na myšlence celosvětové volně vytvářené sítě bez centra a bez výrazného hierarchického členění. Jedná se o virtuální síť, která může být realizovaná mnoha různými pojiťky, aniž by tím byla dotčena její existence nebo její základní vlastnosti. Počítače jsou vzájemně propojeny kabely nebo bezdrátově a možnosti jednotlivých typů spojení se liší zejména rychlostí přenosu, kapacitou a náchylností k rušení.¹

Internet je soustava počítačů obsahující informace a sítě, které nám umožňují přístup k těmto informacím. Je to tedy zdroj informací dostupných uživatelům. Počítače pracují jednak jako klienti a jednak jako servery. Servery zprostředkovávají internetové služby, které pak klienti využívají. Službami internetu rozumíme zaslání dat klientovi na jeho žádost. Tyto data jsou většinou umístěna na pevném disku serveru nebo jsou to data, která jsou zachována na serveru dynamicky vytvořena a pak odeslána klientovi. Internet poskytuje uživatelům nepřehledné množství adres, které obsahují různé materiály: od osobních stránek, obrazových galerií, přes specializované informační stránky až třeba po literární tvorbu.²

1.1 Historie

Podle dostupných zdrojů lze tvrdit, že prapůvodním impulsem pro vznik internetu byla umělá družice země, sovětský Sputnik 1, který byl vypuštěn v roce 1957. V době studené války mohlo mít zaostávání v kosmických a návazně vojenských technologiích pro Spojené státy fatální důsledky. Americká administrativa začala jednat a v roce 1958 založilo ministerstvo obrany USA agenturu ARPA (Advanced Research Project Agency), která se zaměřovala na výzkumné projekty vedoucí k novým technologiím. Klíčem k úspěchu byly velkorysé podmínky v podobě grantů a vědci spolu s technikou pracující pro ARPA mohli na svých myšlenkách pracovat delší dobu bez zbytečné administrativy. Z projektů ARPA vzniklo postupně v oblasti počítačových technologií a komunikací několik neformálních skupin programátorů, které bychom v dnešní době označili slovem hackeri. Podhoubí pro

¹ MUSIL, Josef. *Elektronická média v informační společnosti*. Praha: Votobia, 2003. s. 158.

² MUSIL, Marek. *Historie sítě internet* [online]. [cit. 2014-12-12]. Dostupný z [www: http://ihistory.webzdarma.cz/chap/coToje.php](http://ihistory.webzdarma.cz/chap/coToje.php).

počítačový rozvoj bylo umožněno v řadě univerzit, z nichž se jako nejvýznamnější ukázaly MIT v Bostonu a kalifornské univerzity v Berkeley a Los Angeles.³ Za „otce internetu“ je označován Vinton Gray Cerf, který společně s Bobem Kahnem vytvořil komunikační protokol TCP/IP, na kterém je dnes celosvětová síť vystavěna.

1.2 Český internet⁴

Ačkoli se první pokusy s internetem odehrávaly již od podzimu 1991, za oficiální datum počátku internetu u nás je považován 13. únor 1992, kdy se na pražském ČVUT konal slavnostní akt připojení Československa k internetu.

Na počátku 90. let šlo o Fenomén, pro nějž se nadchlo jen pár podivínů, informatiků a akademiků, kteří se již před tímto slavnostním zahájením připojovali k sítím jako FIDOnet, EUnet nebo EARN. Dnes se stal internet všeobjímajícím médiem mnoha tváří a pravidelně ho využívá většina české populace. V současné době mohou uživatelé internetu pohodlně vyhledávat informace, sledovat zpravodajství, číst e-maily, nakupovat, obchodovat a bavit se.

Důležité mezníky českého internetu:

- Březen 1990 – Vznik amatérské sítě FIDOnet v Československu.
- Květen 1990 – Spuštění sítě EUnet pro unixové počítače.
- Říjen 1990 – V Československu se začala používat síť EARN vyžadující trvalé spojení po pevných okruzích. Okruh vedoucí z Prahy do Lince měl rychlost 9600 bit/S.
- Listopad 1991 – Rychlost okruhu byla zvýšena na dvojnásobek a vedla k prvním pokusům připojení na internet.
- Prosinec 1991 – Ministerstvo školství schvaluje návrh na vybudování celostátní sítě FESNET.
- 13. Února 1992 – Na ČVUT v Praze se koná oficiální akt připojení Československa k internetu.

³ CZ.NIC. *Jak na internet – historie internetu*. [online]. CZ.NIC, z.s.p.o. [cit. 2014.12.12]. Dostupný z [www: http://www.jaknainternet.cz](http://www.jaknainternet.cz).

⁴ KASÍK, Pavel. *Český internet slaví 20. narozeniny*. [online]. MAFRA, a.s. [cit. 2014.12.12]. Dostupný z [www: http://technet.idnes.cz/cesky-internet-slavi-20-narozneniny-vzpomina-na-skromne-zacatky-p7u-sw_internet.aspx?c=A120213_000221_sw_internet_pka](http://technet.idnes.cz/cesky-internet-slavi-20-narozneniny-vzpomina-na-skromne-zacatky-p7u-sw_internet.aspx?c=A120213_000221_sw_internet_pka).

- 15. Června 1993 – Zahájení provozu sítě CESNET.
- Počátek roku 1995 – S rozpadem Československa zavedena doména s koncovkou „CZ“.
- Červen 1995 – došlo k liberalizaci trhu s provozováním veřejných datových sítí. Společnost EUROTEL prodává firmě SPT Telecom divizi Služby datových sítí.
- Jaro 1996 – Svou činnost zahájil vyhledávací server Seznam a poslanecká sněmovna zprovoznila své internetové stránky.
- Jaro 1997 – Založení internetového portálu Atlas.cz.
- 15. Září 1997 Zpřístupnění elektronické podoby obchodního rejstříku Ministerstva spravedlnosti.
- 12. Ledna 1998 – Spuštění zpravodajského portálu iDnes.cz.
- 4. Května 1998 – Expandia Banka jako první nabízí svým klientům internetové bankovníctví.
- 18. Listopadu 1998 – Vrcholí protesty proti monopolu SPT Telecom.
- Září 1998 – Založení portálu Centrum.cz.
- 2000 - V současnosti největší internetový prodejce v Česku Alza.cz spouští svou první verzi e-shopu.
- Listopad 2001 – Propojení České akademické sítě CESNET s evropskou gigabitovou sítí GÉANT.
- 3. Května 2002 – Česká verze encyklopedie Wikipedia zahajuje svoji činnost.
- 2002 – Nová možnost bezdrátové technologie Wifi.
- 21. Února 2003 – Společnost SkyNet jako první v Česku nabízí rychlý internet prostřednictvím technologie ADSL.
- Duben – 2003 Eurotel spouští neomezené připojení k internetu za paušál měsíc před společností T-mobile.
- Září 2006 – TelefonicaO2 spouští televizní vysílání přes internet.
- Říjen 2006 – Založení pobočky Google v ČR.
- 2010 – Podíl domácího připojení na internet překročil podle ČSÚ 50 procent.

Mezi základní služby internetu dnes patří webové stránky, e-mail, online komunikace mezi uživateli (např. ICQ), VOIP telefonování (např. Skype), systém jmen počítačů pro snadnější zapamatování (DNS – domény), přenos souborů (FTP) nebo sdílení souborů (NFS). Pro-

tože technický vývoj jde velkým tempem kupředu, jsou uživatelům internetu nabízeny stále nové a komfortnější služby.⁵

⁵ JANOUC, Viktor. *Internetový marketing*. 1. vydání. Brno: Computer Press, 2010, s. 16.

2. SOCIÁLNÍ SÍTĚ

„Sociální sítě můžeme definovat jako místa, kde se setkávají lidé, za účelem vytváření okruhu svých přátel nebo jejich připojení k nějaké komunitě se společnými zájmy. Sociálním sítím se také často říká sítě společenské nebo jednoduše právě komunity. V současnosti existují různé typy těchto sítí a nejvíce rozšířené jsou sítě osobní. Nejvýznamnějším představitelem je Facebook (www.facebook.com).“⁶

Podle Boydové a Ellisonové⁷ lze sociální síť vymezit jako webovou službu, která umožňuje jednotlivcům: založit veřejný nebo poloveřejný profil v rámci ohraničeného systému, zformulovat seznam uživatelů sdílející připojení, zobrazit a procházet jejich seznam připojení, který si vytvořili v rámci systému.

Sociální sítě představují nesporně jeden z největších sociálních, ekonomických, kulturních a komunikačních fenoménů dnešní moderní společnosti. Velmi často se o těchto významných komunikačních technologiích mluví, píše a diskutuje. Sociální sítě jsou obvykle spojeny s existencí přátel nebo jiných odběratelů obsahu, mající k sobě určitý vztah. Současné trendy jsou takové, že stále více lidí bude používat větší množství sociálních sítí, ať již kvůli jejich zaměření, rozdílným službám nebo ochraně soukromí.

Centrum sociální sítě je složeno z jednotlivých viditelných profilů, a ty zobrazují upravený seznam přátel, kteří jsou také uživateli tohoto systému. Pro připojení se na sociální síť je žadatel povinen vyplnit formulář, který obsahuje řadu osobních charakteristik. Profil je pak vytvořen na základě různých informací o věku, lokalitě nebo např. zájmech uživatele.

Vznik sociálních sítí

Za první sociální síť lze považovat projekt Sixdegrees, který byl spuštěný v roce 1997. Jeho uživatelé zde měli možnost vytvořit svůj vlastní profil společně se seznamem přátel a později také procházet seznamy svých přátel. Tato služba byla ukončena v roce 2000 (doména stále ještě existuje, ale registrace je možná jen na základě pozvánky). Podle zaklada-

⁶ JANOUCHEK, Viktor. *Internetový marketing*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2010 s. 223.

⁷ BOYD, M., D., ELLISON, B., N. *Social Network Sites: Definition, History, Scholarship* [online]. Journal of Computer-Mediated Communication, 2007 [cit. 2015-02-22]. Dostupné z [www: http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1/boyd.ellison.html](http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1/boyd.ellison.html).

tele tohoto projektu nebyl Sixdegrees úspěšný, protože prostě předběhl svou dobu. Počet uživatelů internetu byl na konci devadesátých let obecně poměrně nízký.⁸

2.1 Sociální síť a sociální média

Sociální média můžeme označit jako množinu fungující na základě obousměrné komunikace, do které se řadí mimo jiné i sociální síť.

Rozdělení sociálních médií podle společných vlastností a převládajících funkčních rysů:⁹

Sociální síť

- Profilové a profesní síť (Facebook)
- Blogovací síť (Blogger)
- Mikroblogovací síť (Twitter)
- Geolokační síť (Gowalla)

Odkazové služby

- např. Delicious

Diskusní fóra

Obsahové platformy

- Galerie (YouTube)
- Kolaborativní weby (Wikipedia)
- Internetové časopisy a solitérní blogy

Manažerské nástroje

- např. Teamwork

Virtuální světy

- např. Sekond Life

⁸ Příspěvatelé Wikipedie, *Sociální síť*. Otevřená encyklopedie [online]. Wikipedia Foundation, S2001-, strana naposledy edit. 2014-11-15. [cit. 2014-12-12]. Česká verze. Dostupný z [www: http://cs.wikipedia.org/wiki/Sociální_síť](http://cs.wikipedia.org/wiki/Sociální_síť).

⁹ JIREŠ, O. *Fikční realita: Rozdělení sociálních médií*. [on line]. 2012 [cit. 2015-02-22]. Dostupné z [www: http://ondrejjiresh.blogspot.cz/2012/02/rozdeleni-socialnich-medii.html](http://ondrejjiresh.blogspot.cz/2012/02/rozdeleni-socialnich-medii.html)

V některých konkrétních případech můžeme mezi sociální sítě zařadit také galerie, diskusní fóra nebo odkazové služby, které mohou poskytovat nástroje vedoucí k přímému propojování subjektů, a také k snadnému sdílení obsahu. Jejich prioritní funkce jsou ovšem odlišné. Např. Galerie si kladou za cíl poskytování prostoru k publikování obsahu, zatímco diskusní fóra se méně soustředí na technickou stránku propojování uživatelů.

Rozdělení sociálních médií podle způsobu využití:¹⁰

- Propojování uživatelů (sociální sítě)
- Publikování a šíření obsahu (galerie, mikrology)
- Zájmově orientovaná komunikace (diskusní fóra)
- Účelně orientovaná komunikace (odkazové sítě)
- Utváření komunit (diskusní fóra, galerie)

Jednoznačné rozdělení sociálních médií není možné, jelikož jde o vzájemné prolínání vlivem integrace nových způsobů využití sociálních sítí. Zároveň dochází k dynamickému rozvoji informačních a komunikačních technologií. Klasifikaci nelze do budoucna ustálit podle jednotného znaku.

Nejznámější sociální sítě

V současné době je spektrum sociálních sítí velmi široké. Těchto služeb jsou stovky, takže není možné zde nabídnout celý souhrn. Mezi nejznámější nebo typově zajímavé sítě patří:

- Facebook
- Twitter
- Google Plus
- LinkedIn
- Color
- Foursquare
- Myspace

¹⁰ JIREŠ, O. *Fikční realita: Rozdělení sociálních médií*. [on line]. 2012 [cit. 2015-02-22]. Dostupné z www: <http://ondrejjiresh.blogspot.cz/2012/02/rozdeleni-socialnich-medii.html>

Facebook

Facebook je největší sociální síť současnosti a má asi jednu miliardu uživatelů. Nabízí sdílení statusu (krátká informace – např. Jak se mám či cítím), dále lze vkládat také videa, obrázky nebo odkazy. Základem celého projektu je zeď, která slouží k zobrazování informací o tom, co dělají vaši přátelé. Tato sociální síť není nijak tematicky vyhraněná a je využívána především k běžné komunikaci a zábavě. Významnou součástí Facebooku jsou různé hry, do kterých se zapojují miliony uživatelů.

Twitter

Twitter byl založený v roce 2006, aktuálně má více než 200 miliónů uživatelů. Tato služba umožňuje jeho uživatelům posílat a číst příspěvky zaslané jinými uživateli (twety). Tyto textové příspěvky se zobrazují na uživatelské profilové stránce a na stránkách jeho odběratelů (followers). Server je silně spojený s mobilní platformou a je snadné na něm najít nejaktuálnější zprávy ze světa. Twitter již v rychlosti předstihl renomované agentury.

Google Plus

Google Plus je nejrychleji rostoucí síť a má více než 90 miliónů uživatelů. Svým uživatelům umožňuje sdílení fotografií, videí, textů, odkazů a hraní her. Je silně integrovaná do dalších služeb Google a spojená s mobilními telefony, které využívají Android. Charakter Google Plus je více formální a odborný než osobní. Funkční vybavení této sítě je někde mezi Facebookem a Twitterem.

LinkedIn

Další zajímavou sociální sítí je LinkedIn. Server je určený pro budování profesní kariéry a uživatelé zde mohou zveřejňovat své životopisy, navzájem se doporučovat a získávat reference. Mimo tyto služby jsou k dispozici také běžné diskuse nebo e-mailové korespondence. LinkedIn umožňuje tvořit zájmové skupiny, ve kterých probíhá výměna názorů a novinek z oboru.

Color

Color představuje koncept sociální sítě, který byl založený kvůli sdílení fotografií pořízených mobilním telefonem. Prostřednictvím klienta na mobilním telefonu se může fotografie ukázat všem, kdo mají aplikaci také nainstalovanou a nalézají se v okruhu asi 45 metrů.

Foursquare

Tato geolokační služba je vystavěna na tom, že pomocí mobilního telefonu můžete sdílet s dalšími uživateli provozování svých aktuálních aktivit. Lze ji použít pro setkávání v restauraci, na tipy na výlet atp. Systém doplňuje celá řada prvků, které umožňují hledání přátel se stejnými oblíbenými místy nebo k získávání bodů.¹¹

Myspace

Myspace je komunitní server, který byl založen v roce 2003 v USA. Myspace je jedním z největších sociálních sítí na světě a jeho sloganem je „A place for friends“ (Místo pro přátele). Většinovým vlastníkem serveru je společnost Specific media. Vedle běžných profilů se na Myspace nacházejí i profily hudebníků, herců a lidí z uměleckého světa. Kvůli bezpečnosti a ochraně dětí je tento server přístupný pouze uživatelům starším 14 let.¹²

České sociální sítě

- **Lidé.cz** – slouží jako internetové fórum, na Lidech si mohou uživatelé vytvořit a vyplnit svůj profil, slouží pro blogy, jako chatovací server, jako rychlá anonymní internetová seznamka, pro internetové kurzy, k ukládání a sdílení fotografií, tento server je uživatelsky propojen se sociální sítí Spolužáci.cz.
- **Spolužáci.cz** – udržuje vazby se současnými i minulými spolužáky, slouží k vytváření internetového profilu, k ukládání a sdílení multimédií, jako chatovací server, uživatelsky spojený se serverem Lidé.cz, je obdobou amerického Classmates.
- **Líbímseti.cz** – vznikla hlavně jako internetová seznamka, slouží pro internetové profily lidí, pro blogy a jako chatovací server.¹³

Od doby kdy popularita sociální sítě Facebook rostla, u českých sociálních sítí setrvale klesala. Dnes má Lidé.cz 500 tisíc měsíčních uživatelů, Spolužáci.cz 490 tisíc a v převážné míře internetová seznamka Líbímseti.cz 190 tisíc klientů. Za zmíněný propad můžeme

¹¹ ČERNÁ, Monika. Úvod do problematiky sociálních sítí. *Metodický portál: Články* [online]. 29. 02. 2012, [cit. 2015-02-22]. Dostupný z www: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/15075/UVOD-DO-PROBLEMATIKY-SOCIALNICH-SITI.html>.

¹² Příspěvatelé Wikipedie, Sociální síť. Otevřená encyklopedie [online]. Wikipedia Foundation, S2001-, strana naposledy edit. 2014-11-15. [cit. 2014-12-12]. Česká verze. Dostupný z www: http://cs.wikipedia.org/wiki/Sociální_síť.

¹³ Příspěvatelé Wikipedie, Sociální síť. Otevřená encyklopedie [online]. Wikipedia Foundation, S2001-, strana naposledy edit. 2014-11-15. [cit. 2014-12-12]. Česká verze. Dostupný z www: http://cs.wikipedia.org/wiki/Sociální_síť.

v první řadě vinit Facebook, ale nemalý podíl na užívání těchto sítí mají jejich provozovatelé. Například u sociální sítě Lidé.cz, došlo ke zrušení původní služby a spuštění služby nové. Z reakcí uživatelů této sítě pak následně vyplynulo, že o tuto službu ve skutečnosti nemají zájem.¹⁴

2.2 Uživatelé sociálních sítí

Mezi uživateli sociálních sítí je všeobecně rozšířen názor, že sociální sítě jsou hlavně doménou generace teenagerů, nicméně tento názor úplně neodpovídá skutečnosti. Například věkovou strukturu uživatelů Facebooku jako nejpoužívanější sociální sítě v České republice tvoří v převážné většině dospělí uživatelé. Sociální sítě se v poslední době stávají populární i mezi seniory. Tato skupina uživatelů se k sociálním sítím dostane většinou přes rodinné příslušníky, kteří jim založí účet a naučí je neznámé prostředí ovládat. Svět sociálních sítí se mění prakticky každý dnem. Podle údajů Facebooku používá v Česku takzvanou modrou síť až 3,8 milionů uživatelů, ale statistické údaje o počtech, genderovém a věkovém složení uživatelů bývají poměrně často zkreslené. Je pravděpodobné, že je v tomto čísle zahrnuto také velké množství falešně vytvořených účtů. Marek Prokop poukázal na to, že při správnosti lokálních údajů Facebooku by u některých mladších věkových kategorií bylo na Facebooku více uživatelů, než je ve skutečnosti v daném věku v Česku lidí.¹⁵ Nejvíce lidé internet využívají pro získávání informací o produktech a službách, dále slouží jako zdroj informací pro práci a studium a na třetím místě je pak sledování videa. Nejmladší uživatelé hledají na internetu nejvíce zábavu.

Mladí lidé (16-19) už dnes nedělají hranici mezi online a offline světem, s Internetem vyrůstali, je pro ně běžné používat internet v mobilu a mít ho neustále u sebe. Internet je pro ně především místem zábavy a později také studia. Na rozdíl od starších uživatelů využívají v nebyvalé míře hlavně sociální sítě (Facebook)

Starší uživatelé (19-29) Internet je pro ně přirozená součást života a používají ho běžně pro celou řadu činností. Jsou k němu kritičtější a není v jejich životě tak „automatický“

¹⁴ DOČEKAL, Daniel. *Podařilo se Lidé.cz zvrátit úbytek uživatelů? A jak jsou na tom další české sociální sítě?* [online]. 3. 5. 2014, [cit. 2015-02-22]. Dostupný z [www: http://www.pooh.cz/pooh/a.asp?a=2018302](http://www.pooh.cz/pooh/a.asp?a=2018302).

¹⁵ MICHL, Petr. *Infografika: Sociální sítě v Česku. Marketing journal* [online]. 8. 4. 2013, [cit. 2015-02-22]. Dostupný z [www: http://www.m-journal.cz/cs/internet/socialni-site/infografika--socialni-site-v-cesku__s416x9788.html](http://www.m-journal.cz/cs/internet/socialni-site/infografika--socialni-site-v-cesku__s416x9788.html).

jako u těch mladších. Na sociálních sítích se tato generace vyskytuje skoro ve stejné míře jako generace uvedená výše.

Skupina 30-40 let jde o uživatele, kteří se s internetem učili žít, a proto jsou zde patrné velké rozdíly v jeho užívání. Pro řadu z nich je internet vetřelec, se kterým se nedokázali sžít. Mají rodiny a neinternetovou minulost, a tudíž více inklinují k offline světu. Sociálních sítí se bojí, protože si s nimi neumí poradit nebo prostě nevidí důvod proč je používat.

Skupina 45-65 let u této skupiny internetové populace převládá nedůvěra k internetu a strach z možného zneužití. Sociální sítě jsou zde používány velmi omezeně.¹⁶

¹⁶ DOČEKAL, Daniel, ECKERTO VÁ, Lenka. *Bezpečnost dětí na internetu. Rádce zodpovědného rodiče*. 1. vyd. Brno: Computers Press, 2013. s. 25.

3. VYUŽITÍ SOCIÁLNÍCH SÍTÍ MLÁDEŽÍ

Dnešní mladá generace tráví s médii více času než jakoukoli jinou aktivitou vyjma spánku. Ačkoliv platí, že nejvíce času tráví mladí sledováním televize, ve starších věkových skupinách hraje důležitější roli internet.

Nejoblíbenější sociální síť u mladých uživatelů je jednoznačně Facebook.com. Založení vlastního účtu na Facebooku je snadné. Pro připojení se musí zájemce zaregistrovat do systému a potvrdit licenci. Registrace probíhá zadáním osobních údajů jako je jméno, příjmení, emailová adresa a datum narození. Pak může uživatel po několika krocích vyplnit svůj detailní profil, případně přidat profilovou fotku a připojit se k různým skupinám uživatelů s možností nových kontaktů. O tom, kdo může vidět profil jiného uživatele, rozhoduje systém nastavení v podobě souhlasu s přátelstvím. Komunikace na Facebooku probíhá pomocí zpráv, diskusních fór, diskusemi na uživatelských profilech a oblíbená je také aplikace pro sdílení fotografií.

Facebook.com již předstihl v současné době počty uživatelů českých sociálních sítí Lidé.cz, Spolužáci.cz a Libímseti.cz., protože ty už dnešní mladá generace tolik nevyužívá. Zmínění spolužáci.cz zůstávají populární mezi staršími uživateli, hlavně proto, že na rozdíl od klasických sociálních sítí jsou vystavěni na vytváření tříd se spolužáky podle toho, kdy a kde jste studovali. V menší míře jsou potom u mládeže populární sociální síť Google+, která je obdobou Facebooku, druhá nejpoužívanější síť na světě Myspace spolupracující s významnými nahrávacími společnostmi a Twitter, který je oblíbený hlavně kvůli jednoduchosti celého systému a také kvůli velkému počtu uživatelů, z nichž mnozí jsou hvězdy kulturního nebo politického života. Ostatní sociální sítě nejsou pro mladou generaci tolik významné.

3.1 Pozitiva využívání sociálních sítí

Jak dnešní síťová generace přistupuje k internetu a k dalším digitálním médiím můžeme rozlišit podle způsobu jejich užívání. Mladším uživatelům tato média poskytují hlavně možnost zábavy a odreagování, ale také možnost samostatného vzdělávání a vstřebávání informací. Dospívající mládeži zase pomáhá pobyt on-line v hledání vlastní identity, se kterou chtějí experimentovat. Díky pobytu v kyberprostoru navazují nové intimní vztahy a hledají skupiny, v nichž mají pocit, že někam patří. Navíc se kyberprostor stává místem, kde si dospívající mohou snadno kompenzovat své frustrace, které jsou s vývojovým stádi-

em adolescence často spojeny. Internet poskytuje mladé generaci stát se nezávislými a dělat si věci po svém z bezpečí domova.¹⁷

Pro dnešní mladé uživatele informačních a komunikačních technologií je virtuální prostředí sociální sítě určitým pokračováním známého sociálního prostředí. Většina mládeže, trávící svůj čas u počítače je obvykle současně připojena k nějakému komunikačnímu prostředí (např. Facebook.com). Při různé činnosti s počítačem je možné současně sledovat a vést komunikaci. Tento způsob propojení může mladému uživateli do jisté míry nahradit nedostatek reálného fyzického kontaktu se svými přáteli a spolužáky. Sociální sítě mohou také tímto způsobem pomáhat dlouhodobě nemocným nebo invalidním dětem v jejich sociální izolaci a stát se významným prostředkem pro udržování kontaktu a komunikace se svým okolím.

Pro většinu dospívající mládeže jsou nové informační a komunikační technologie (ITC) důležité, protože přestat je používat by vedlo k sociálnímu vyloučení. Mladí lidé touží po intenzivním kontaktu a v rámci vrstevnických vztahů rozvíjí schopnosti komunikace a interakce. Dlouhé diskuse přes ICQ, chat, sdílení statusů na Facebooku (zpráva o tom, co dotyčný právě dělá), přeposílání hudby a fotek – tyto potřeby měli dospívající vždy, ale nyní je vše přeneseno do on-line světa. Internet nám totiž umožňuje prezentovat se tak, jak chceme, aby nás viděli druzí a tím také dosáhnout lepšího sociálního statusu. Co vlastně informační technologie dnešním dětem a dospívajícím poskytují? „David-Ferdonová a Feldman-Hertzová (2007) popisují výhody ITC a pobytu on-line následovně:

- *umožňují komunikovat s lidmi z celého světa,*
- *přinášejí snadnější a pravidelné spojení s rodinou a vrstevníky – následkem pak může být větší pocit bezpečí a propojení s ostatními,*
- *představují příležitost pro dospívající, kteří mají problémy navázat přátelství ve světě offline, neboť v online světě může být jednodušší získat sociální kontakt,*
- *díky dostupnému bezdrátovému internetu (WiFi) včetně internetu v mobilních telefonech se rychle šíří informace a znalosti z různých oblastí, které by jinak bylo obtížné získat.*“¹⁸

¹⁷ ŠEBEŠ, Marek. *Děti a mládež v kyberprostoru*. [online]. Praha: Metropolitní univerzita Praha, o.p.s., 2013 [cit. 2015-02-22]. Dostupný z [www: http://www.mediapodlupou.cz/lekce/deti-a-mladez-v-kyberprostoru](http://www.mediapodlupou.cz/lekce/deti-a-mladez-v-kyberprostoru).

¹⁸ ČERNÁ, Alena (ed.), DĚDKOVÁ, Lenka, MACHÁČKOVÁ, Hana, ŠEVČÍKOVÁ, Anna, ŠMAHEL David. *Kyberšikana. Průvodce novým fenoménem*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. s. 14.

3.2 Negativa využívání sociálních sítí

„I když je Facebook populární, nikdy nebyl zamýšlen jako náhražka osobní komunikace. Zuckerberg ho se svými kolegy vždy a zcela jednoznačně profilovali jako nástroj k posilování styku s lidmi, které uživatel fyzicky zná – se skutečnými přáteli, spolužáky, a kolegy – jakkoliv ne každý takto Facebook používá.“¹⁹

Ve světě sociálních sítí stejně jako v reálném prostředí není nic černobílé, protože na jednu věc se dá pohlížet jako na pozitivum, ale také jako na negativum. Důvodů, proč si mladí lidé zakládají účet na Facebooku může být několik. Pro většinu uživatelů sociálních sítí je důležité být v kontaktu se svými přáteli, sdílet s nimi nové zážitky a inspirace, pro jiné je tím důvodem zvědavost nebo možnost být „in“. Když je na Facebooku každý, proč si nezařadit účet taky? Mnoho nových uživatelů sociálních sítí, kteří nemají s užíváním tohoto prostředí velké zkušenosti, si pak do svých přátel přidá každého. Děti a mládež dnes tráví spoustu času u počítače a na udržování takzv. „offline“ přátelství už jim nezbyvá žádný čas. Je přece rozdíl mezi skutečným kamarádem a facebookovým přítelem! Mezi negativní jevy používání sociálních sítí proto určitě patří odloučení od reálného života.

Na rozdíl od předchozí generace je pro dnešní děti a mládež existence internetu nebo mobilního telefonu naprosto přirozená. Za pomoci různých technických vymožeností jsou od útlého věku zvyklé na interaktivní příjem informací. Často provozují tzv. multitasking – dělají několik věcí současně. To znamená, že děti mohou například používat počítač k vypracování domácích úkolů a zároveň jej používají k něčemu jinému. Bohužel není tento způsob učení podle posledního výzkumu moc efektivní. Ve skutečnosti zvyšuje chybovost a zaběhnutý školní vzdělávací systém ho nepodporuje. S častým používáním počítače souvisí nutková potřeba mladých uživatelů být neustále on-line. Většina veřejnosti nemá o problémech s nadměrným sledováním internetu ani ponětí. Rodiče nechávají své potomky sedět u počítače v domnění, že je chrání před nebezpečím z venku (drogy, alkohol, špatný vliv kamarádů). Jejich děti tak zcela určitě ztrácí prostor k učení sociální dovednosti pro normální běžný život.

Závislost na internetu

Internet a moderní technologie jsou v dnešní době zdrojem nepřehledného množství informací. Mnoho lidí internet využívá v práci, při studiu či zábavě, ale přesto není možné mlu-

¹⁹ KIRKPATRICK, David. *Pod vlivem Facebooku*. 1. vyd. Brno: Computers Press, 2011. s. 14.

vit o závislosti. Lidé mohou trávit na internetu spoustu času, ale opravdový problém nastává až tehdy, kdy se virtuální svět stává pro svého uživatele tím nejdůležitějším. Nejvíce ohroženou skupinou jsou mladí lidé, protože pro ně je každodenní používání internetu a sociálních sítí nezbytnou součástí jejich života. Dospívající mládež není závislá přímo na internetu, ale na různých aplikacích, které jim poskytuje. Nutkavá potřeba být stále on-line se projevuje například vytvářením kybervztahů, hraním her, sledováním videí (erotické stránky) nebo surfováním po internetu. Prostředí her láká mnohem více chlapce, než dívky. Tato závislost nejvíce ohrožuje děti, které mají problémy ve svém skutečném životě a bohužel je neumí sami řešit. Oběti závislosti nezdávka trpí problémy s rodiči, špatně navazují vztahy nebo se cítí osamělí. Internetová závislost málokdy existuje bez příčiny a často se vyskytuje spíše jako symptom, například šikany. Úkolem rodičů je, aby se zajímali, jak jejich děti tráví svůj volný čas, jak dlouho sedí u počítače a jaké činnosti se zde věnují. Varovným příznakem závislosti může být lhaní o době strávené on-line, časté změny nálad, vyhýbání se přátelům, zanedbávání osobní hygieny nebo nepřiměřené změny váhy dítěte.²⁰

Britský psycholog Mark Griffiths stanovil 6 symptomů závislosti na internetu:

1. *„Význačnost – internet či některé jeho aplikace jsou pro existenci člověka tou nejdůležitější věcí.*
2. *Změna nálady.*
3. *Zvyšování tolerance – potřeba stále prodlužovat dobu strávenou on-line (zvyšování dávek).*
4. *Abstinenční příznaky.*
5. *Konflikt – v mezilidských vztazích, v sobě samotném, s jinými aktivitami.*
6. *Rekurence – recidiva.*²¹

Podle socioložky a psychologičky Sherry Turkleové je typický závislý uživatel internetu mladý muž bez výrazných sociálních zkušeností, který bojuje se svým nízkým sebevědomím. Výsledky výzkumů ukazují, že na internetu jsou více závislí muži než ženy. Důvodem závislosti je pravděpodobně jejich osamělost v běžném životě a neschopnost navázat bližší kontakt. Vzhledem k tomu, že komunikace neprobíhá tváří v tvář, využívají ji k seznámení

²⁰ JáRodič. *Existuje závislost na internetu?* [online]. 1. 2. 2013, [cit. 2015-02-22]. Dostupný z [www: http://www.jarodic.cz/cz/existuje-zavislost-na-internetu.php](http://www.jarodic.cz/cz/existuje-zavislost-na-internetu.php).

²¹ JáRodič. *Existuje závislost na internetu?* [online]. 1. 2. 2013, [cit. 2015-02-22]. Dostupný z [www: http://www.jarodic.cz/cz/existuje-zavislost-na-internetu.php](http://www.jarodic.cz/cz/existuje-zavislost-na-internetu.php).

i lidé nějakým způsobem handicapovaní.²² Závislost na počítačích a počítačových hrách ohrožuje velké množství mladých lidí, zejména chlapců. Rozlišit hranici mezi koníčkem, zvýšeným užíváním a závislostí je velmi obtížné, protože tady nevzniká závislost fyzická, ale psychická. Jedná se o stavy podobné transu při hraní her, vzpírání se rodičovským zákazům hraní, nebo o neschopnost dodržovat časový limit určený pro tuto činnost. Návykové chování se projevuje také brzkým vstáváním k počítači nebo ponocováním u počítače a s tím spojená rostoucí nervozita a neklid, když delší dobu nemůže uživatel hrát.²³

Hlavním úkolem rodičů závislých dětí je, aby pochopili, proč mají jejich děti nutkavou potřebu sedět u počítače a zanedbávat jiné záliby a povinnosti. Pro mladé lidi je zároveň důležité naučit se hospodařit s volným časem. Děti napodobují své rodiče, ve značné míře přebírají jejich životní styl a způsob jakým tráví volný čas. Neplatí to však vždy a bez výhrad. Vtahy mezi rodiči a dětmi jsou složité a komplikované. Vliv rodičů, sourozenců i dalších nejbližších příbuzných je však obrovský a v každém případě velmi silně jedince ovlivňuje. Jsou ovšem i jiné vlivy, které mohou výrazně působit na mládež a jejich volnočasové aktivity. Patří mezi ně škola, učitelé, kamarádi, hromadné sdělovací prostředky nebo literatura.²⁴

V souvislosti se závislostí na internetu se v současné době někdy používá výraz netolismus. *„Netolismus je poměrně nový a neznámý výraz. Jedná se o závislost na virtuálních drogách – televizi, počítačových hrách, internetových sítích, mobilních telefonech. Netolismus se stává typickou závislostí pro mladší 26.“*²⁵

²² Člověk v tísni o.p.s. *Kyberšikana a její prevence-příručka pro učitele*. 1. vyd. Plzeň: Dragon press, s.r.o, 2009. s. 29.

²³ TKÁČ, Juraj. *Adiktologie*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2011. s. 79.

²⁴ PÁVKOVÁ, Jiřina, HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav, HRDLIČKOVÁ, Vlasta, PAVLÍKOVÁ, Alena. *Pedagogika volného času*. 3.vyd. Praha: Portál, 2002. s. 10.

²⁵ *Závislost na počítačových technologiích – netolismus* [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupný z [www: http://www.jakdoskoly.cz/protidrogova-prevence/pocitace/](http://www.jakdoskoly.cz/protidrogova-prevence/pocitace/).

4. CHARAKTERISTIKA VYBRANÝCH FOREM RIZIK

Vztah činnosti jednotlivce k druhým je místem, kde se spojuje sociální rozměr problematiky sociálních sítí s rozměrem etickým. Klasickým příkladem je například zveřejňování fotografií ze společných akcí nebo komentování uveřejněných příspěvků. Zveřejňování snímků z oslavy může být pro někoho vtip, který má pobavit kamarády, ale pro druhého může bohužel znamenat silně diskreditující materiál. Označit někoho na fotografii nebo nahrát snímky na Facebook nebo jinou sociální síť může mít nepříjemné důsledky, i když se původně nemusí jednat o zlý úmysl. Každý, kdo užívá sociální sítě, by si měl být vědom, že některé neuvážené komentáře mohou zraňovat a znamenat pro druhého velké zklamání.²⁶ Důsledky chování v kyberprostoru se reálně promítají do běžného fyzického života v oblastech pozitivních jako je například sociální interakce, hudba, film nebo v patologických jevech jako je grooming, pirátství či kyberšikana.

Trendu sociálních sítí se postupně přizpůsobily jak jednotlivci, firmy, tak i veřejné instituce jako školy či nemocnice. Přes nové možnosti komunikace a propagace, ale nesou tyto služby určitá rizika, která si většina zvláště mladých uživatelů stále dostatečně neuvědomuje. Tato rizika spočívají v neuváženém poskytování informací o sobě a svých blízkých. Bohužel v dnešní moderní době vyrůstá generace, která má na sociální síti záznam bez svého vlastního vědomí. Tyto informace a fotografie tam totiž často zveřejňují jejich vlastní rodiče. Podle nadace Naše dítě, která pomáhá ohroženým dětem, se za posledních 5 let výrazně zvýšil počet volání kvůli obtěžování na internetu a kvůli kyberšikaně.

4.1 Kyberšikana

Rychlý rozvoj v oblasti informačních a komunikačních technologií je pro lidstvo velkým přínosem, protože nové technologie mohou některým jejich uživatelům výrazně ovlivnit a ulehčit život. Díky masové výrobě, která snižuje náklady, lze již dnes koupit moderní výpočetní techniku za dostupné ceny. Bohužel tato výhoda s sebou přináší také svá rizika v podobě nových negativních jevů. Jedním z takových negativních jevů v oblasti rozvoje počítačových technologií je specifická forma klasické šikany tzv. kyberšikana. Jde o šikanu, která probíhá ve virtuálním prostředí a může se také prolínat s tradiční šikanou

²⁶ ČERNÁ, Monika. Úvod do sociálních sítí: etické a sociální problémy. *Metodický portál: Články* [online]. 21. 03. 2012, [cit. 2015-03-08]. Dostupný z [www: http://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/15081/UVOD-DO-SOCIALNICH-SITI-ETICKE-A-SOCIALNI-PROBLEMY.html](http://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/15081/UVOD-DO-SOCIALNICH-SITI-ETICKE-A-SOCIALNI-PROBLEMY.html).

v reálném světě. Kyberšikana je u nás pojmem velmi mladým. Autorem tohoto termínu je kanadský pedagog a psycholog Bill Belsey, který je zároveň tvůrcem první webové stránky o problematice kyberšikany www.cyberbullying.ca. Kyberšikana jako taková je zkoumána přibližně od začátku nového tisíciletí, proto je zkoumání tohoto jevu stále ještě ve svých začátcích. Jedním z důvodů neinformovanosti v této problematice u nás bylo malé pokrytí českých domácností internetem a počítačovým vybavením.

Kyberšikana a její definice

Svět mladé online generace je dospělým často nesrozumitelný a nese řadu nejasností. Je tomu například u rozdílných údajů o četnosti a výskytu kyberšikany. To je výsledek nejednotného vymezení toho, co to kyberšikana vlastně je. Některé studie mají přísná kritéria pro to, co lze považovat za kyberšikanu, jiné jsou v definici poměrně dost benevolentní.

Komplexní a často užívanou definici nabízí Priceová a Dalgleish: „*Kyberšikana je kolektivní označení forem šikany prostřednictvím elektronických médií, jako je internet a mobilní telefony, které slouží k agresivnímu a záměrnému poškození uživatele těchto médií. Stejně jako tradiční šikana zahrnuje i kyberšikana opakované chování a nepoměr sil mezi agresorem a obětí.*“²⁷

Podle Koláře je kyberšikana (cyberbullying) jedním z projevů psychické šikany. Jedná se o záměrné násilné chování prostřednictvím moderních komunikačních prostředků, především prostřednictvím internetu a mobilního telefonu. Kolář definuje kyberšikanu také takto: „*Jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně psychicky týrá a zraňuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu novou informační a komunikační technologii – zejména internet a mobil.*“²⁸ Jiní odborníci zase tvrdí, že kyberšikana úmyslná být nemusí a obvykle také není. Kyberšikanu můžeme rozdělit do několika podskupin, z nichž každá nese velmi závažný společenský problém. Např. Kolář se domnívá, že je potřeba některé příbuzné fenomény odlišovat a odděluje cyberstalking, cybergrooming, child grooming, happy slapping.²⁹

²⁷ ČERNÁ, Alena (ed.), DĚDKOVÁ, Lenka, MACHÁČKOVÁ, Hana, ŠEVČÍKOVÁ, Anna, ŠMAHEL David. *Kyberšikana. Průvodce novým fenoménem*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. s. 20.

²⁸ KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. s. 83.

²⁹ KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. s. 84.

Šikana a kyberšikana

Kyberšikanu musíme chápat v kontextu šikany tradiční, která se uskutečňuje „tváří v tvář“. Kolář³⁰ popisuje tradiční šikanu takto: „*Šikanování je nebezpečně rozbujelou sociální nemocí ve společnosti, jejímž důsledkem je poškozování zdraví jednotlivce, skupin, včetně rodiny a společnosti vůbec.*“ Jen poměrně málo případů kyberšikany vzniká zcela odděleně od offline světa. Vlastnosti virtuální reality nabízí jiné nástroje ubližování a tím mění charakter celého procesu. Šikanování, které využívá komunikační a informační technologie, se oproti tradiční šikaně liší třeba tím, že pachatel může zůstat v anonymitě (skrytá čísla, přezdívky, falešná e-mailová adresa), a oběť se nikdy nemusí dozvědět, kdo ji šikanoval. Může jej znát, ale taky se s ním nemusela v životě setkat, protože si ji původce kyberšikany vybral náhodně například podle telefonního čísla. Anonymita umožňuje pachateli agresí stupňovat, a ten si pak může dovolit to, co by si při skutečném setkání (tváří v tvář) nikdy nedovolil. Agresor nemusí být fyzicky přítomen na stejném místě jako jeho oběť. Na rozdíl od tradiční šikany nemáme před kyberšikanou kam utéct. Díky rozšíření a snadné dostupnosti komunikačních technologií (mobilní telefony, připojení k internetu) nás může dosáhnout prakticky v jakémkoli čase a místech, kde jsme se dříve cítili bezpečně.³¹

Internet je pro svého uživatele „prostředím bez zábran“. Prostředí bez zábran je volným překladem anglického „disinhibited environment“ – česky „disinhibované prostředí“ nebo také zkráceně disinhibice. Tento fenomén je nejčastěji popisovaným jevem kyberprostoru a má pro prostředí reálného života, výuku, výzkum a komerci na internetu pozitivní, ale i negativní důsledky. Je zřejmé, že v online světě nemají lidé tolik zábran jako by měli v reálném životě. Člověk zde pociťuje absenci úzkosti z různých sociálních situací a nebojí se odhalení sebe sama. V prostředí internetu většinou lidem méně záleží na tom, co si o nich jiní myslí a klasická pravidla reálné komunikace tady nemusí platit. Podle výzkumu je např. „flaming“ (agresivní chování ve formě slovního napadení), který je součástí kyberšikany, v prostředí virtuální reality až čtyřikrát častější než v běžném životě.³² Anonymita je významným faktorem pro rozvoj agresivního chování v kyberprostoru. Pokud agresor nevidí svou oběť tváří v tvář, ztrácí tak zábrany a tím dochází k takz. disinhibičnímu efektu. „*Anonymita nebo přinejmenším iluze anonymity je dalším z vlivů, který na internetu*

³⁰ KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. s. 17.

³¹ Člověk v tísní o.p.s. *Kyberšikana a její prevence-příručka pro učitele*. 1. vyd. Plzeň: Dragon press, s.r.o, 2009. s. 16.

³² ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet*. 1. vyd. Praha: Triton, 2003. s. 13.

vede ke zvýšené agresivitě. Jestliže lidé věří, že není možné je osobně kontaktovat a jejich akce jim protivník nemůže oplatit, mají tendenci být méně svázáni sociálními konvencemi a normami. Za některých okolností může být anonymita prostředí internetu velmi příznivým jevem, ale také vede ke zvýšené tendenci k agresivitě. V jednom z výzkumů se uvádí, že ve skupině, která byla anonymní, se oproti neanonymní skupině vyskytovalo 6×více znaků hostility.³³

Kyberšikana, její projevy a prostředky šíření

Při splnění hlavních kritérií, které jsou nutné pro identifikaci kyberšikany (opakovanost, záměrnost, vnímané ublížení, mocenská nerovnováha) rozlišujeme tyto typy agresivních projevů:

- „Vydávání se za někoho jiného (jinak také impersonace) a krádež hesla.
- Vyloučení a ostrakizace.
- Flaming.
- Kyberharašení a kyberstalking.
- Pomlouvání.
- Odhalení a podvádění.
- Happy slapping.³⁴

Vydávání se za někoho jiného a krádež hesla

Tato forma kyberšikany se projevuje tak, že se agresor v online prostředí vydává za svou oběť. Útočník zpravidla použije fotky oběti a fakta o ní, vytvoří falešný profil a pod touto identitou se na internetu chová nevhodným a ubližujícím způsobem. Často stačí například použít podobnou přezdívku na chatu a fóru. Vzhledem k tomu, že mladí lidé si hesla často mění a svěřují se, může útočník snadno zcizit heslo k nějakému cizímu účtu. Je to nebezpečné, protože agresor pak může komunikovat s přáteli oběti a způsobit značné škody v jejich sociálních vztazích.

³³ ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet*. 1. vyd. Praha: Triton, 2003. s. 80-81.

³⁴ ČERNÁ, Alena (ed.), DĚDKOVÁ, Lenka, MACHÁČKOVÁ, Hana, ŠEVČÍKOVÁ, Anna, ŠMAHEL David. *Kyberšikana. Průvodce novým fenoménem*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. s. 25.

Vyloučení a ostrakizace

V této formě kyberagrese je někdo vyloučen z určité skupiny, do které by chtěl patřit. Ostrakizace je pro oběť často velmi bolestná v důsledku frustrace a nenaplnění potřeby mladých lidí někam patřit, být součástí skupiny a jejího dění. Ať už v online nebo offline světě mladí lidé hodně vnímají kdo je in a kdo out. To, že někdo není přizván do facebookové skupiny nebo je vyloučen z online hry, je pro mladé uživatele sociálních sítí velmi frustrující obzvláště proto, že to všichni na internetu můžou vidět.

Flaming

Termínem flaming se obvykle označuje prudká hádka mezi uživateli (dvěma nebo více) virtuálního komunikačního prostředí jako jsou například diskusní fórum nebo chat. *Flame* znamená v překladu plamen a jde tedy o plamennou výměnu názorů. Setkáváme se zde s nadávkami, útočnou rétorikou, urážkami nebo může agresor přímo vyhrožovat. Pokud se jedná o dlouhou sérii takových zpráv, hovoříme o tzv. *flame war*. Někteří lidé tyto hádky záměrně vyvolávají, nicméně cílem agresora je poškodit svou oběť.

Kyberharašení a kyberstalking

Opakované zprávy zasílané agresorem a obětí vnímané jako nepříjemné označujeme slovem kyberharašení. Agresor posílá oběti množství zpráv pokaždé, když se oběť připojí (například přes instant messaging) nebo záměrně a opakovaně posílá oběti na mobilní telefon nechtěné SMS či MMS. Na rozdíl od flamingu jde o jednosměrnou komunikaci, kterou se oběť snaží zpravidla ukončit. Mnoho dospívající mládeže navazuje na internetu vztahy s neznámými lidmi, některé mohou být dokonce přínosem, ale riziko kyberharašení samozřejmě představují.

Kyberstalking je opakované zasílání zpráv pomocí elektronické komunikace obsahující výhrůžky nebo útočná a zastrašující sdělení. Součástí agresorových výhrůžek může být kromě vydírání také fyzické ohrožení. Je těžké rozeznat jej od kyberharašení, ale měřítkem může být právě situace, kdy se oběť může obávat o svůj život.

Pomlouvání

Pomlouváním rozumíme sdělování nepravdivých a hanlivých informací o druhé osobě. Cílem očerňování je nějaký druh sociálního poškození a je zaměřeno zejména na přihlížející. Bohužel se v kyberprostoru nepravdivá informace šíří extrémně rychle a pak si žije

svým vlastním životem – často mnohem rychleji a intenzivněji, než by bylo možné v offline světě. Pomlouvám se dá těžko bránit.

Odhalení a podvádění

Jedná se o sdílení informací o oběti s lidmi, pro které tyto informace nebyly původně určeny. Většinou jsou to soukromá sdělení osobního nebo intimního charakteru včetně fotek a videí, spadá sem i například odhalení skryté sexuální orientace. Někdy mohou být přeposílány celé konverzace, které oběť s důvěrou agresorovi pošle.

Téma šikanování prostřednictvím moderních informačních technologií úzce souvisí také s fenoménem závislosti. Ukazuje se, že mnohem více jsou ohroženy děti, které jsou na svých mobilech, počítačích a jejich aplikacích závislé. V závislosti na tom, jaké médium původce kyberšikany pro své útoky zvolí, se také liší jejich podoba. Jsou to zejména tyto kanály šíření: sociální sítě (social networking sites), online interaktivní hry, webové stránky, instant messaging a zprávy (SMS a MMS), blogy, elektronická pošta (e-mail), chatovací místnosti, internetové ankety a dotazníky.³⁵

4.2 Happy slapping

Happy slapping (překládáno jako veselé nebo spokojené fackování) označuje natáčení skutečného napadení (fyzického nebo sexuálního) nic netušící oběti kamerou nebo mobilním telefonem a je častým prostředkem kyberšikany. Cílem je získat více než šokující a originální dokument, který pak agresorův útok zveřejní na internetu. O úspěchu videa „určeného pro pobavení“ pak rozhoduje rostoucí počet zhlédnutí záznamu útoku a bohužel i míra jeho brutality. Tento jev se k nám rozšířil z Velké Británie, kde je pořizování brutálních videozáznamů zasvěcovacím rituálem pro přijetí do různých mladistvých skupin.³⁶

Prvotní forma happy slappingu vypadala tak, že neznámý kolemjdoucí by napaden skupinou dospívající mládeže a následně fyzicky atakován (zfackován). „Fyzické útoky již zdaleka nemusí zahrnovat jen fackování a mohou se v závažnosti stupňovat až za hranici zákona.“³⁷ Ve Velké Británii byl takový zločin poprvé potrestán až v roce 2008. Za mříže na

³⁵ ČERNÁ, Alena (ed.), DĚDKOVÁ, Lenka, MACHÁČKOVÁ, Hana, ŠEVČÍKOVÁ, Anna, ŠMAHEL, David. *Kyberšikana. Průvodce novým fenoménem*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. s. 28.

³⁶ DOČEKAL, Daniel, ECKERTOVÁ, Lenka. *Bezpečnost dětí na internetu: Rádce zodpovědného rodiče*. 1. vyd. Brno: Computers Press, 2013. s. 67.

³⁷ ČERNÁ, Alena (ed.), DĚDKOVÁ, Lenka, MACHÁČKOVÁ, Hana, ŠEVČÍKOVÁ, Anna, ŠMAHEL, David. *Kyberšikana. Průvodce novým fenoménem*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013. s. 27.

dva roky byla poslána dívka, která na svůj mobilní telefon natočila muže, kterého její komplicové ubili k smrti. Tento muž zemřel v nemocnici na následky natržené sliznice a komplicové ve věku 19ti a 17ti let byli odsouzeni k 7 a 6 letům odnětí svobody. Státní návladní, který se tímto případem zabýval, prohlásil: „*To je poprvé, co byl nějaký takový čin odsouzen k trestu odnětí svobody.*“³⁸

4.3 Kybergrooming (lákání oběti na schůzku)

V anonymním online prostředí, nelze nikdy vyloučit kontakt se skrytou identitou. Pomocí falešně vytvořeného profilu na sociální síti nebo pod přezdívkou na chatu může dospělý člověk oslovit dítě s úmyslem navázat důvěrný vztah a následně od dítěte cílevědomě získat intimní materiál, kterým jsou většinou jeho nahé fotografie. Děti se nechávají často obelstít, protože netuší, že jim může něco hrozit, nebo odmítnou připustit, že jsou manipulovány a útočnicka hájí jako přátelského člověka. Útočník (kybergroomer) se nejprve snaží získat důvěru své oběti, izolovat ji od okolí a postupně ladit komunikaci na erotický tón. Oběti jsou postupně přesvědčovány, aby se před kamerou svlékaly nebo vykonávaly různé sexuální praktiky. Jakmile útočník získá choulostivý materiál, může jím dítě vydírat, aby dítě vylákal na schůzku. Takové setkání pak může mít fatální následky (fyzický útok, přinucení k výrobě pornografie)³⁹

K mediálně nejznámějšímu případu kybergroomingu u nás, patří kauza vrátného Pavla Hovorky. Tento kybergroomer přes internet vyhledával mladistvé chlapce ze sociálně slabých vrstev, od kterých získával za „úplatu“ jejich nahé fotografie. Pomocí tohoto choulostivého materiálu je pak vydíral a nutil k orálnímu a análnímu sexu. Jeho první obětí byl chlapec z dětského domova, kterého přesvědčil, že vyhrál v soutěži a za odměnu získal pobyt v Praze. Útočník využíval k seznamování internetové servery, chatoval, někdy telefonoval, a pak zval své oběti k sobě do práce. Soud poslal Hovorku za sedm případů pohlavního zneužití na 8 let za mříže.⁴⁰

Mezi nejčastější oběti kybergroomingu podle autorů K. Kopeckého a V. Krejčí, patří:

³⁸ Centrum prevence rizikové virtuální komunikace. *Happy slapping* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. [cit. 2015-03-08]. Dostupný z [www: http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/87-71](http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/87-71).

³⁹ DOČEKAL, Daniel, ECKERTOVÁ, Lenka. *Bezpečnost dětí na internetu. Rádce zodpovědného rodiče*. 1. vyd. Brno: Computers Press, 2013. s. 47.

⁴⁰ Centrum prevence rizikové virtuální komunikace. *Případy kybergroomingu I.* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. [cit. 2015-03-08]. Dostupný z [www: http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kybergrooming/33-112](http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kybergrooming/33-112).

- **Děti s nízkou sebeúctou nebo s nedostatkem sebedůvěry** – snadná citová a fyzická izolovatelnost.
- **Děti s emocionálními problémy, oběti v nouzi** - potřebují pomocnou ruku, hledají náhradu za své rodiče.
- **Děti naivní a přehnaně důvěřivé** – ochotně se zapojují do online konverzace s lidmi, které neznají, nemají schopnost rozeznat rizikovou komunikaci.
- **Adolescenti/teenageři** – zajímají se o lidskou sexualitu a jsou ochotni o ní hovořit.⁴¹

4.4 Následky kyberšikany

Následky kyberšikany mohou být závažné stejně jako následky tradiční šikany. Na rozdíl od tradiční šikany, následky kyberšikany nemají zpravidla viditelné stopy v podobě podlitin, zlomenin nebo jiných fyzických zranění. Následky šikany v kyberprostoru však nemusí být pouze psychické, ale v konečném důsledku také zdravotní, protože velké množství psychických následků je somatizováno a může se projevat jako skutečná diagnóza s klinickým nálezem. Kyberšikana často vzbuzuje u oběti agresora více negativních emocí, než u typické šikany. Kyberšikana je určitou nadstavbou tradičního prostředí a tím umožňuje svým velkým dosahem mnohem širší útok. Před útoky kyberšikany se nemůžeme schovat ani před ní utéct, proto snadno vyvolává daleko větší míru frustrace než tradiční šikana. Ta je zpravidla vázána na určité místo a čas.

Některé oběti kyberšikany se mohou cítit frustrované a rozčilené jednáním, které je ohrožuje a rozhodnou se pak zaútočit fyzicky nebo verbálně. Jiní se mohou cítit v rozpacích a ponížení tímto druhem šikany jako je např. zveřejňování upravených osobních fotografií doplněné nevhodným komentářem. Dlouhodobě trvající kyberšikana způsobuje také nekončící negativní emoce oběti, depresivní stavy a bohužel se objevují i sebevražedné myšlenky.

Největší negativní dopady má kyberšikana samozřejmě u dětí a mládeže, protože tato skupina využívá moderních prostředků informačních a komunikačních technologií nejvíce a také má výrazný nedostatek sociálních zkušeností. Mladí uživatelé sociálních sítí jsou zra-

⁴¹ DOČEKAL, Daniel, ECKERTOVÁ, Lenka. *Bezpečnost dětí na internetu. Rádce zodpovědného rodiče*. 1 vyd. Brno: Computers Press, 2013. s. 45.

nitelnější a jakýkoliv útok agresora vnímají mnohem citlivěji než dospělí lidé. Sociální následky kyberšikany mohou mít následující podobu:⁴²

Vyhýbavost a sociální izolace oběti

U dětí, které se stanou oběťmi kyberšikany, může často docházet ke změnám v jejich dosavadních zvycích a chování. Může u nich dojít k přerušení nebo omezení používání sociálních sítí, které měly dříve v oblibě, mohou přestat používat i mobilní telefon, aby se tak vyhnuly opakování negativních zkušeností. Zejména u dívek, dochází vlivem prožité kyberšikany k vytvoření si nedůvěry vůči svému okolí, snížení kontaktů s dosavadními přáteli, k nechuti seznamovat se s novými lidmi.

Změny chování a účasti ve škole

Důsledky kyberšikany mohou také zahrnovat slabší koncentraci ve výuce, pokles školních výsledků, ale i záškoláctví a absenci ve škole. Oběť se může cítit v pozici podřízenosti vůči agresorovi nebo skupině agresorů, zároveň vnímá negativní nebo nízké hodnocení od svých spolužáků, a to obvykle nadále prohlubuje jeho pocity osamělosti a nízkého sebehodnocení.

Ztráta pocitu vlastního bezpečí

Ztráta pocitu bezpečí se může u kyberšikany objevovat ve větší míře, než je tomu u tradiční šikany. Oběť šikany v kyberprostoru je dosažitelná po dobu 24 hodin denně. Na rozdíl od oběti klasické šikany, která často reaguje stažením do sebe, úzkostí a pasivitou, u obětí kyberšikany obvykle dochází k projevům verbální i fyzické agresivity, nezvládnutí hněvu. Jde o obranou reakci, vyrovnání se se stresem. Oběť není schopna se postavit útočníkovi tváří v tvář, protože se s ním fyzicky neseťkává.

Zástupné aktivity při obtěžování

V chování oběti se mohou se začít objevovat i takzv. zástupné aktivity, které odvádí pozornost od přítomnosti obtěžování. Mezi tyto zástupné aktivity patří konzumace sladkého,

⁴² GAJDOŠOVÁ, Jana. *Zdravotní a psychické následky kyberšikany mezi dětmi a dospívající mládeží*. [online]. Internetový portál E-bezpečí. Centrum PRVoK dF UP: Olomouc, 2011 [cit. 2015-03-02]. Dostupné z www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dali-rizika/355-zdravotni-a-psychicke-nasledky-kyberikany-mezidtm-i-a-dospivajici-mladei.

věnování se zálibám, zlehčování a zobecňování situace, ale bohužel i opilství nebo zneužívání drog.

Změna fyzických projevů u kyberšikany

Zejména u déle trvající kyberšikany (agresora se nedaří odhalit) může následkem zvyšující se úzkosti oběti až ke změnám fyzických projevů. Mezi tyto projevy patří např. dlouhodobé vyčerpání organismu, změny váhy, nechutenství, nevolnost nebo oslabená imunita. Důsledkem frustrace z nemožnosti řešení nepříjemné situace, může u oběti postiženého kyberšikanou docházet k sebepoškozování. V nejhorším případě až k pokusu o sebevraždu.

4.5 Kyberšikana a její prevence

Každá nová moderní technologie může lidský život obohatit, ale bohužel také proměnit v peklo. Jak budeme využívat závratné možnosti internetu, záleží jen na nás. Kyberšikana je vážnou hrozbou a je důležité, aby se děti a mládež naučili sami sebe před tímto nebezpečím co nejlépe chránit. Primární prevence kyberšikany se uplatňuje tam, kde ke kyberšikaně zatím nedošlo. Právě primární prevence ovlivňuje výskyt kyberšikany při užívání informačních a komunikačních technologií jako jsou např. sociální sítě. Některá opatření ve formě blokování závadného obsahu na internetu nebo zastrašování uživatelů problém kyberšikany neřeší. Primární prevence kyberšikany by měla zahrnovat lepší informovanost pro děti a jejich rodiče, pedagogy ve školách a širokou veřejnost. V současnosti lze nalézt celou řadu projektů a internetových stránek, které se bezpečnějším internetem nebo přímo kyberšikanou zabývají. Ačkoli je kyberšikana poměrně mladým fenoménem, existuje již velké množství veřejně dostupných informačních zdrojů, ze kterých lze potřebné informace o kyberšikaně čerpat. Mezi nejvýznamnější patří projekt Minimalizace šikany, projekt E-bezpečí, Národní centrum bezpečnějšího internetu, servery Kyberšikana.eu a služba serveru Google.cz – Centrum bezpečnosti pro rodiče.⁴³

Projekt Minimalizace šikany je program, který je v první řadě zaměřen na vzdělávání pedagogů. V rámci tohoto projektu běží cyklus vzdělávacích seminářů, na které potom navazují konzultace na konkrétních školách. Projekt minimalizace šikany je sice původně za-

⁴³ ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. s. 14-17.

měřen na šikanu jako celek, ale věnuje se také tématu kyberšikany (stránky www.minimalizacesikany.cz).

Celorepublikový projekt E-bezpečí se, na internetových stránkách www.e-bezpeci.cz, věnuje mapování a analyzování nebezpečných komunikačních praktik. Ty jsou spojené s rizikovým chováním na internetu a s ním souvisejícími fenomény. E-bezpečí se zaměřuje se především na prevenci, vzdělávání, výzkum, intervenci a osvětu. Časově neohraničený projekt je řízen Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty univerzity Palackého.

Národní centrum bezpečnějšího internetu je neziskové nevládní sdružení, jež stojí za celou řadou projektů, které zvyšují obecné povědomí o hrozbách online komunikace a o bezpečnějším užívání internetu. Nejdůležitějším z nich je server Saferinternet.cz.

Rodiče mladých uživatelů internetu a sociálních sítí mohou také svým dohledem a informovaností výrazně přispět k eliminaci rizik, která jsou spojená s užíváním prostředků informačních a komunikačních technologií. Primární prevence ve školách na problém kyberšikany úplně nestačí. Jelikož je kyberšikana nezávislá na místě a čase, nedochází k ní zpravidla ve škole, ale u počítače v prostředí domova. Právě pomocí dostatečného zájmu rodiče ve spojení s jeho informovaností a komunikací s dítětem, se může kyberšikaně úplně předejít, nebo ji alespoň zachytit v jejím počátečním stádiu. Problémem některých rodičů je však jejich nedostatečná znalost prostředků informačních a komunikačních technologií, protože většina dospělých stále ještě rozlišuje mezi světem online a světem offline. Rodiče také často nemají povědomí o tom, co jejich děti doma u počítače dělají a nerozumí současným možnostem např. sociálních sítí. Mladí uživatelé jsou před svými rodiči často o pár kroků dopředu, což brání účinné prevenci a plnému pochopení možností současných informačních a komunikačních technologií. Také řada pedagogů má jen teoretickou představu o tom, jak sítě fungují, a žáci naopak nedisponují žádnou teorií, ale mají velice dobrou zkušenost s jednou konkrétní aplikací.

Sociální sítě jsou fenoménem, který si získal většinu dnešní generace náctiletých. Facebook a další projekty zprostředkovávají dětem a mládeži komunikaci i na velkou vzdálenost a téměř okamžité sdílení zážitků a informací. Bohužel si je málokdo vědom, že tato komunikace obsahuje velké množství údajů, které lze velmi snadno zneužít. Mladí uživatelé běžně uvádějí do svých profilů datum narození, kontakty, zájmy a v některých případech i svou

aktuální polohu. Přestože sociální sítě dnes umožňují pokročilé možnosti zabezpečení všech dat, výzkumy ukazují, že ještě stále nejsou dostatečně využívány.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5. ZKUŠENOSTI MLÁDEŽE S VYUŽÍVÁNÍM SOCIÁLNÍCH SÍTÍ

V bakalářské práci byl pro praktickou část zvolen kvalitativní výzkum. Kvalitativní výzkum je nenumerické šetření a interpretace sociální reality, jehož cílem je odkrýt význam podkládaný sdělovaným informacím.⁴⁴

Známý metodolog Creswell definoval kvalitativní výzkum takto: „*Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.*“⁴⁵

Předmětem následujícího kvalitativního výzkumu je zjištění, jak jsou sociální sítě využívány mládeží, a jaký mají sociální sítě vliv na jejich osobní a sociální rozvoj. Dále je výzkum zaměřen na shrnutí pozitivních zkušeností mladých uživatelů sociálních sítí, ale také zhodnocení těch negativních jako je např. internetová závislost nebo kyberšikana.

5.1 Příprava, metody a cíle výzkumu

Jako základním přístupem kvalitativního výzkumu byla vybrána případová studie. „*Obecná definice případové studie nám říká, že jde o intenzivní studium jednoho případu – tedy jedné situace, jednoho člověka, jednoho problému. Případová studie je metoda veskrze kvalitativní, neboť dokáže dokonale splnit základní cíle kvalitativního výzkumu – zkoumá současné fenomény do jejich hloubky a jejich skutečném kontextu, zvláště v případě, kdy nejsou hranice mezi fenoménem a jeho kontextem zcela jasné.*“⁴⁶

Metodou pro získání dat k výzkumu je polostrukturovaný rozhovor. Polostrukturovaný rozhovor (také rozhovor pomocí návodu nebo částečně řízený) se vyznačuje připraveným souborem témat a otázek, který bude jeho předmětem. Výzkumník-tazatel by měl dodržovat jejich pořadí, ale formulace pokládaných otázek může částečně obměnit či upravit. Dotazy by však měly být probrány všechny. Podle jiné varianty je možné, aby tazatel případ-

⁴⁴ DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociální znalost. Příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2005. s. 285.

⁴⁵ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. s. 50.

⁴⁶ OLECKÁ, Ivana, IVANOVÁ, Kateřina. *Případová studie jako výzkumná metoda ve vědách o člověku*. *Ekonomika – management – Informace*. 2010, roč. 2, č. 3., s. 63. Dostupné z [www: http://emi.mvso.cz/EMI/2010-02/10%20Olecka/Olecka.pdf](http://emi.mvso.cz/EMI/2010-02/10%20Olecka/Olecka.pdf).

ně kladl ještě doplňující otázky, nebo mohou být některé tematické okruhy přepsány poměrně přesně, v dalších je tazateli necháno více volnosti.⁴⁷

Cílem výzkumu je odhalit postoje respondentů k tématu využívání sociálních sítí a odpovědět na otázku, proč tyto postoje zastávají. Dále je proveden výzkum o míře informovanosti mladých uživatelů sociálních sítí v rámci nebezpečí spojeném s využíváním těchto služeb.

5.2 Získání respondentů

Mladí uživatelé sociálních sítí, žáci středních škol (dívky a chlapci ve věku 16-18 let) byli kontaktováni prostřednictvím jejich rodičů (přátelé, známí, kolegové v zaměstnání) v počtu 10. Na moji prosbu, jestli by byli ochotni v rámci výzkumu o sociálních sítích a jejich vlivu na mládež odpovědět v rozhovoru na určitý počet otázek, kladně odpovědělo 7 uživatelů. Ve čtyřech případech se rozhovor uskutečnil osobním setkáním a ostatní tři respondenti dali přednost chatu na sociální síti Facebook. Tato forma rozhovoru byla zvolena také pro její finanční a časovou nenáročnost.

5.3 Polostrukturovaný rozhovor

Rozhovor s respondenty trval zhruba 2 hodiny a probíhal podle stanovených otázek a okruhů. Na začátku rozhovoru byly respondentům poskytnuty základní informace o výzkumu a všichni dotazovaní byli upozorněni, že jejich odpovědi budou použity jen pro potřeby mé bakalářské práce. Z výsledných rozhovorů byly vypracovány případové studie.

Otázky položené respondentům:

1. Jak tě mám oslovovat?
2. Kolik je ti let?
3. Jakou školu studuješ
4. Jaké používáš sociální sítě?
5. Proč je používáš?
6. Kolik času denně věnuješ internetu a sociálním sítím?
7. Jakým aplikacím se na počítači ještě věnuješ?

⁴⁷ REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009. s. 111.

8. Myslíš si, že tě používání sociálních sítí v něčem omezuje?
9. Zajímají se rodiče o to, čemu se na počítači věnuješ?
10. Poučil tě někdo o nebezpečí spojeném s využíváním sociálních sítí?
11. Máš nějak zabezpečený počítač?
12. Víš, co se skrývá pod pojmem kyberšikana?
13. Mluví ve škole v rámci prevence o kyberšikaně?
14. Máš nějaké zkušenosti s kyberšikanou?
15. Můžeš mi popsat, co se stalo?
16. Dovedeš si představit, že sociální sítě přestaneš používat?

5.4 Případové studie

Případová studie 1

Martina 17 let studuje na gymnáziu. Ze sociálních sítí jí vyhovuje pouze Facebook, jinou síť nikdy nevyužívala. Na otázku proč tyto služby používá, odpověděla, že hlavně kvůli komunikaci a informacím. Výhodu Facebooku vidí v tom, že ho má dnes takřka každý, a tak není problém se během chvilky s kýmkoliv spojit, vyhledat datum konání nějaké akce, najít si v příslušných skupinách informace a nápady, které potřebuje nebo se jen ze zvědavosti podívat kdo jaké fotografie sdílí nebo co právě dělá. Martina uvedla, že na sociálních sítích tráví denně opravdu hodně času, protože i když není zrovna na Facebooku nebo na internetu aktivní, sleduje na notebooku filmy nebo seriály. Nakonec odhadla, že je to až 7 hodin denně. Na otázku, jestli si myslí, že jí používání sociálních sítí v něčem omezuje, odpověděla, že díky možnostem komunikace, které dnes Facebook poskytuje, už někteří kamarádi nemají potřebu chodit tak často ven. Podle respondentky by měly sociální sítě spíš propojit, ale i když je se svými přáteli venku, stejně se každý dívá do telefonu, nebo si s někým píše na Facebooku. Martina dále uvedla, že ji rodiče při její činnosti na počítači výrazně nekontrolují, protože jí věří a spoléhají na její rozum, někdy se ptají pouze ze zvědavosti.

Na nebezpečí spojené s využíváním sociálních sítí ji paradoxně upozornila právě videa sdílená na sociálních sítích. Zabezpečení počítače má, ale domnívá se, že při dnešní technice není velký problém se přes běžná zabezpečení dostat. Na otázku, co se skrývá pod pojmem kyberšikana, uvedla, že ví, že jde o druh šikany, který pro své šíření používá moderní

prostředky, jako je telefon nebo sociální sítě. Podle Martiny se ve škole o prevenci kyberšikany moc nemluví, protože dost učitelů patří ještě ke staré generaci, která neví, jak vlastně sociální sítě fungují a tuto starost přenechávají rodičům. Martina se s kyberšikanou setkala, několikrát jí byl odcizen účet na Facebooku. Někomu se podařilo zjistit její heslo a pak je několikrát změnit, aby se na svůj profil nemohla dostat. Agresoři měli přístup k jejím zprávám a jejich obsah pak použili proti ní. Martina od té doby historii zpráv maže. Na otázku jestli se dovede představit, že by sociální sítě přestala používat, odpověděla, že by to pro ni bylo asi těžké, protože pomocí Facebooku se rychle dostane k tomu co má ráda nebo co právě hledá, ale zvykla by si.

Případová studie 2

Tereza 16 let je studentkou gymnázia. Respondentka využívá nejvíc Facebook. Někdy také Messenger, Instagram, Snapchat, Google +, We Heart it, Twitter. Na otázku proč tyto sítě používá, odpověděla, že chce být v kontaktu s přáteli a mít přehled, co se kde děje nového. Všechno dělá na iPodu, nosí ho pořád s sebou, takže je skoro pořád on-line. Na počítač se podívá jenom na email, jestli jí tam učitel neposlal úlohu z matematiky. Na otázku jestli si myslí, že jí používání sociálních sítí nějak omezuje, zhodnotila, že je to pro ni určitá ztráta času, což zdůrazňují i její rodiče. Tereza uvedla, že o to, čemu se věnuje na sociálních sítích, se zajímá hlavně její matka, která jí i zároveň několikrát poučila o nebezpečí, které jí v souvislosti s využíváním těchto služeb hrozí. Tereza má zaheslovaný iPod a když byla mladší, rodiče jí dali na PC takzv. rodičovský zámek, aby nemohla chodit na zakázané stránky. Na otázku, co je kyberšikana, odpověděla, že ví, protože na ni byla upozorněna již na základní škole. Sama s kyberšikanou žádnou zkušenost nemá a ani neví o tom, že by tento nový druh šikany postihl některého s jejích přátel. Není si ale jistá, jestli by se s touto zkušeností svěřili.

Tereza dodala, že si dovede představit, že by sociální sítě přestala používat. Každý rok v létě tráví 14 dnů na skautském táboře, bez elektřiny a hlavně bez signálu. Život bez výše uvedených aplikací si dovede představit, ale Messenger je pro ni důležitý, protože potřebuje být v kontaktu s lidmi.

Případová studie 3

Vojtěch 17 let studuje na SŠUM. Vojtěch nejčastěji využívá Facebook, pak Twitter a Instagram. Na otázku, proč sociální sítě používá, odpověděl, že bydlí na vesnici a v době

školy nemá možnost se stýkat se svými kamarády. Protože má málo volného času, tímto způsobem je s nimi stále v kontaktu. Vojtěch odhadl, že na počítači a sociálních sítích tráví až 10 hodin denně. Hodně hraje hry. Vojtěch uvedl, že ho sociální sítě odvádí od práce, která je prioritní a tak díky nim prokrastinuje. Rodiče ho moc nekontrolují, protože podle Vojtěcha sociální sítě nerozumí a nejsou sami dostatečně o nebezpečí spojeném s jejich využíváním seznámeni. Na počítači má Vojtěch vše pod heslem. Na otázku, jestli ví, co je kyberšikana, uvedl, že o ní ve škole mluvil výchovný poradce a nedávno viděl na toto téma pořad v televizi.

Vojtěch sám žádnou zkušenost s kyberšikanou nemá. Uvedl ale, že jeho kamarádku oškličtě pomlouvala jejich společná spolužačka na Facebooku. Na otázku, jestli si dovede představit, že přestane používat sociální sítě, reagoval ostrým odmítnutím, cítil by se vyloučený z okruhu svých přátel.

Případová studie 4

Petr 17 let studuje na grafické škole. Ze sociálních sítí používá Facebook. Na moji otázku, proč tuto sociální síť používá, odpověděl, že je to pro něho zábava, sleduje zprávy, chatuje s kamarády nebo s přítelkyní. Petr tráví na internetu a sociálních sítích 2 až 4 hodiny denně, ale přiznává, že o víkendu to bude asi víc. Dále se ještě věnuje hraní her. Petr si myslí, že ho užívání sítí nijak neomezuje. Rodiče Petra kontrolovali u počítače, když byl mladší, teď mu důvěřují. Na moji otázku, jestli ho někdo poučil o nebezpečí spojeném s využíváním sociálních sítí, uvedl, že snad milionkrát slyšel, co na ně dávat a co ne. Respondent má počítač zaheslovaný. Co je kyberšikana ví, protože o ní na základní škole dost mluvili, teď na střední škole už ne. Osobní zkušenost s kyberšikanou Petr nemá, ani nezná nikoho, kdo by jí prošel, ale ví, že lidé dokážou být krutí, takže je rád, že se s touto problematikou nesetkal.

Na moji otázku, jestli si dokáže představit, že by sociální sítě, v jeho případě Facebook, přestal používat, odpověděl, že ne. Je za ně rád, spojují, možná i něco berou, ale vyhovují mu.

Případová studie 5

Jonáš 18 let studuje na gymnáziu. Jonáš uvedl, že ze sociálních sítí používá hlavně Facebook, v malé míře ICQ nebo Skype. Na moji otázku proč je používá, uvedl, že tak zjišťuje informace ohledně školy, komunikuje s kamarády nebo se vzdálenou rodinou. Jonáš je on-

line okolo 2-3 hodin, záleží na tom, kolik píše ve škole testů nebo jaké má povinnosti. Dále se věnuje hraní her se svými kamarády, rád se podívá na internet, co se děje ve světě nebo v politice. Na můj dotaz, jestli si myslí, že ho používání sociálních sítí v něčem omezuje, uvedl, že je víc používá jen v nutnějších případech, kvůli škole nebo nějaké akci, takže neomezuje. Rodiče se, o to, co dělá na počítači, nezajímají, jen ho napomínají, že tam sedí dlouho. O nebezpečí spojeném s využíváním sociálních sítí Jonáše nikdo nepoučil, ale obrázek si udělal sám podle zkušeností jeho kamarádů a taky podle toho, co viděl na internetu jako, že se diskuse se často zvrhne v hádku, urážení a výhrůžky nebo se lidé navzájem ponižují sdílením směšných fotografií nebo soukromých diskusí ze zpráv. Jonáš se doma o počítač dělí se svými sourozenci, takže na něm má heslo a kvůli surfování na internetu má antivir. Na můj dotaz, jestli ví, co je kyberšikana odpověděl, že ano, dokonce se s ní setkal v jeho třídě. Jonáš dále uvedl, že učitelé ve škole mluví o kyberšikaně jen příležitostně, když na ni narazí v učivu nebo když v médiích proběhne zpráva o kyberšikaně s tragickým koncem. Jinak přednáška neproběhla.

Jonáš má zkušenosti s kyberšikanou ze své třídy, spolužačky šikanovaly jednu holku tím, že na Facebook dávaly její fotky s urážlivými komentáři. Fotily ji třeba při jídle a dělaly momentky, které pak komentovaly urážlivým textem. Na moji otázku, jestli si dovede představit, že přestane používat sociální sítě, odpověděl, že ano. Podle Jonáše, bychom možná byli šťastnější a neřešili zbytečné malichernosti, ke kterým sociální sítě svádějí.

Případová studie 6

Laura 17 let studuje na Gymnáziu. Na moji otázku, jaké sociální sítě používá, uvedla, že hlavně Facebook, dál Instagram a někdy i Twitter. Díky nim se Laura může spojit s kamarády, může se seznámit s lidmi s ciziny, ale používá je i kvůli informacím. Laura uvedla, že pokud je doma, je on-line. Kolik je to času neví. Respondentka si myslí, že ji sociální sítě brzdí v učení se do školy, protože se někdy nesoustředí. Rodiče Lauru nijak nekontrolují, pouze jim vadí, že ji pobyt on-line odvádí od školních povinností. Na můj dotaz, jestli ji někdo poučil o nebezpečí spojeném s používáním sociálních sítí, odpověděla, že ve škole. Laura má na svém počítači instalovaný antivirus. Co je kyberšikana ví, v rámci prevence o ní mluvili učitelé na základní škole, ale na střední škole ani ne. Sama žádnou zkušenost s kyberšikanou nemá, ani nikdo s jejích přátel se s ničím podobným nesvěřil.

Na moji otázku, jestli si dovede představit, že sociální sítě přestane používat, reagovala odmítavě. Odpověděla, že na sociálních sítích má přímé spojení k informacím a jelikož se nedívá na zprávy, používá počítač. Dopisuje si s kamarády a zároveň spolu probírají přípravu do školy. Podle Laury žijeme v době, která si vyžaduje internet a přímo sociální sítě.

Případová studie 7

Bětko 17 let je studentkou střední zemědělské školy. Respondentka používá výhradně Facebook. Na moji otázku, z jakého důvodu ho používá, odpověděla, že tak komunikuje se svými kamarády a zároveň shání informace kvůli škole. Výhodu sociálních sítí spatřuje v tom, že může dělat několik věcí současně. Bětko uvedla, že na počítači a sociálních sítích tráví asi 4 hodiny denně. Na můj dotaz, jestli jí sociální sítě v něčem omezují, uvedla, že se bojí toho, že o sobě podává až příliš mnoho informací a někdo by mohl tyto data zneužít. Bětko rodiče se o to, co dělá na počítači, zajímají, ale je to hlavně kvůli zanedbávání školy. Na moji otázku, jestli jí někdo poučil o nebezpečí spojeném s využíváním sociálních sítí, odpověděla, že ani ne, všechno si načetla na internetu nebo viděla v televizi. Bětko má počítač zaheslovaný. Co je kyberšikanou ví, ale nepamatuje si, že by na škole v rámci prevence tuto problematiku někdy probírali.

Respondentka žádnou zkušenost s kyberšikanou nemá, v jejím okruhu přátel nikdo o ničem nemluvil. Bětko si nedovede představit, že by sociální sítě, v jejím případě Facebook, přestala používat. Chce být v kontaktu se svými přáteli a taky těchto služeb využívá v rámci školních povinností.

5.5 Analýza dat případových studií

U analýzy dat tohoto typu výzkumu nemusíme vycházet z nějakého zvláštního přístupu. K analýze dat případové studie lze použít postupy známé z etnografického přístupu, nebo metody zakotvené teorie. Případové studie byly v rámci výzkumu analyzovány pomocí kódování. Kódováním chápeme rozkrytí dat směrem k jejich vysvětlení, způsobu nazírání a k novému sjednocení.⁴⁸

V této bakalářské práci byl použit způsob otevřeného kódování. Badatel provádí otevřené kódování prvním průchodem daty, přitom lokalizuje téma v textu a přiřazuje jim označe-

⁴⁸ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. s. 246.

ní.⁴⁹ Lokalizovaná témata byla rozdělena do následujících kategorií. V těchto kategoriích jsou zpracovány výše uvedené případové studie.

Kategorie 1: Nejpoužívanější sociální sítě a důvod jejich využívání

Z výzkumu vyplynulo, že nejpoužívanější sítí mezi mládeží je Facebook, což potvrzují i údaje statistického úřadu, přes velké množství falešně vytvořených účtů. Na této síti tráví většinu času (*Tereza 16 let: „To nevím přesně. Všechno dělám na iPodu, nosím ho stále s sebou, takže jsem on-line skoro pořád.“*) Důvodem proč mladá generace sociální sítě používá, jsou podle zjištěných informací nedostatek volného času, bydliště v jiném místě, být v kontaktu s přáteli, zábava a také možnost věnovat se několika činnostem najednou. Respondenti dále uvedli možnost se s kýmkoliv během chvilky spojit, vyhledat datum konání nějaké akce, nebo se jen tak ze zvědavosti podívat, kdo co dělá. Z uvedených dat vyplývá potřeba udržování vzájemných sociálních kontaktů. Sociální sítě tedy u mládeže nejenže zastupují reálné sociální vztahy, ale zároveň jsou jakýmsi volným pokračováním.

Kategorie 2: Závislost na internetu

Při uvažování o nadměrném užívání internetu, se obvykle zmiňuje čas, který mládež na internetu tráví. Jeden respondent uvedl, že na počítači a sociálních sítích tráví až 10 hodin denně. Přestože dále zmínil, že se věnuje hraní her, nelze v tomto případě určit, že se jedná přímo o závislost. Čas strávený online, zde spíše nahradil jiné užitečnější činnosti. Ale lze se domnívat, že se jedná o nadměrné užívání internetu, protože děti méně digitálně erudovaných rodičů, jsou tomuto riziku vystaveny více. (Vojtěch 17 let *„Naši mně moc nekontrolují, protože tomu nerozumí.“*) *„Nadměrné užívání je takové, které způsobuje jedinci fyzické, psychické, či sociální problémy – nejedná se zde pouze o kvantitu, tedy čas strávený u počítače, ale rovněž a především o kvalitu užívání, která zároveň nemusí být nutně patologická. Naproti tomu závislost na internetu, je takové používání, které splňuje kritéria patologie a které je již mimo vůli jedince tuto patologii zvládat.“*⁵⁰ Kritéria patologie stanovená Markem Grifithem zde nebyla prokázána vůbec.

⁴⁹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. s. 247.

⁵⁰ ŠEVČÍKOVÁ, Anna, a kolektiv. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. 1. vyd. Praha: Grada publishing, a.s., 2014. s. 38.

Kategorie 3: Negativa využívání sociálních sítí

Kromě výhod, které sociální sítě mladým respondentům poskytují, všichni dotazovaní také uvedli jejich nevýhody. Důvodem, proč je sociální sítě omezují, je ztráta času, nesoustředěnost na učení nebo odvádění od práce, která je důležitější. Dále zmiňují také strach z toho, že o sobě poskytují mnoho informací a bojí se, že by tyto data mohl někdo zneužít. Díky možnostem komunikace, kterou dnes sociální sítě poskytují, už někteří mladí lidé nemají potřebu chodit tak často ven a stýkat se osobně. (Martina 17let: „*Sociální sítě by měli lidi především propojit, ale někdy mívám pocit, že je tomu právě naopak.*“) Rodiče často nechávají své potomky sedět u počítače v domnění, že je chrání před nebezpečím z venku. Z výše uvedeného se lze domnívat, že jejich děti tak ztrácí prostor k učení sociálních dovedností pro normální život.

Kategorie 4: Primární prevence kyberšikany ve škole a v rodině

Všichni mladí uživatelé sociálních sítí shodně vypověděli, že se s pojmem kyberšikana setkali a znají jeho obsah. Byl jim většinou vysvětlován na základní škole učitelem nebo výchovným poradcem a respondenti si následně informace o této problematice našli na internetu. Jenom dva dotazovaní uvedli, že je na nebezpečí spojeném s užíváním sociálních sítí upozornili jejich rodiče. Dle výše uvedeného se lze domnívat, že se rodiče většinou zajímají o to, co dělají jejich děti na internetu v souvislosti se zanedbáváním školy a nezajímá je již obsah činnosti (Bětko 17 let „*Naši mě kontrolují, jenom když u toho sedím dlouho. Ptají se, jestli dělám něco do školy.*“) To potom může vést k vyhodnocení, že primární prevence, kterou poskytují školská zařízení je adekvátní, co však v tomto případě selhává je rodina. Možným důvodem je podceňování tohoto druhu šikany, protože jinak mají všichni dotazovaní počítač zabezpečený.

Kategorie 5: Kyberšikana

Z výzkumu vyplynulo, že s kyberšikanou se osobně setkala jedna respondentka (krádež hesla). Dva respondenti uvedli, že ví o kyberšikaně v jejich třídě (pomlouvání). Ve všech třech případech byly oběti kyberšikany dívky. Ve dvou případech pak oběť svého agresora znala a jednalo se rovněž o dívky. Jestliže jednou z odlišností mezi tradiční šikanou a kyberšikanou je anonymita agresora, pak se zde tento závěr nepotvrdil. Z uvedeného se lze také domnívat, že dívky řeší vzniklé konflikty jiným způsobem než chlapci a některé formy kyberšikany jsou pro ně charakteristické.

Kategorie 6: Sociální vyloučení

Z provedeného výzkumu vyplynulo, že většina respondentů si nedovede představit, že sociální sítě přestane používat. Respondentka, která se stala obětí kyberšikany má stále svůj profil na sociální síti, ale pokud na Facebooku řeší něco důležitého, historii zpráv maže. Někteří dotazovaní uvedli, že by si zvykli, ale bylo by to pro ně těžké. Ze zjištěných dat dále vyplynulo, že mladí lidé do svého pobývání v on-line prostoru přenášejí problémy a výzvy, kterým čelí v každodenním životě. Nalezení vlastní identity, snaha začlenit se do kolektivu, což se mimo jiné odráží ve způsobu používání internetu a sociálních sítí. Ukazuje se, že fyzický, sociální a digitální svět mladých se vzájemně prolínají a vztahy mezi nimi jsou obousměrné. (Laura 17 let: „Podle mně žijeme v době, která si vyžaduje internet a přímo sociální sítě“.) Přestat používat sociální sítě by vedlo k sociálnímu vyloučení.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo zjištění, jak jsou sociální sítě využívány mládeží, se zaměřením na popis vybraných forem rizik sociálních sítí. Dále bylo zhodnoceno pozitivní a negativní působení internetu a sociálních sítí na osobní a sociální rozvoj mladé generace.

Nejprve byl popsán internet jako moderní komunikační nástroj, jehož podstatou je předávání multimediálních informací mezi počítači. Podstatou internetu je organizační řešení, které je založeno na myšlence volně vytvářené sítě bez centra a bez hierarchického členění. Celosvětová síť je vystavěna na komunikačním protokolu TCP/IP. Počátek internetu u nás se váže k roku 1992.

Byl zde definován pojem sociální sítě jako mocného nositele lidské komunikace. Sociální sítě představují online služby, které umožňují snadné spojení s ostatními uživateli a možnost sdílení fotografií nebo zábavy, popřípadě pomáhají hledat práci nebo sdružují různé skupiny lidí. Za první sociální síť lze považovat Sixdegrees. Sociální sítě jsou podmnožinou sociálních médií, které můžeme rozdělit podle společných vlastností a převládajících funkčních rysů nebo podle způsobu využití. Spektrum sociálních sítí je velmi široké. Mezi nejznámější služby patří Facebook, Google Plus, Twitter nebo Myspace, které jsou zároveň nejoblíbenější u mladých uživatelů. Z českých sociálních sítí jsou to potom Lidé.cz, Spolužáci.cz, Libímseti.cz., ty už ale dnešní mladá generace tolik nevyužívá. Sociální sítě se staly obrovským fenoménem mezi mládeží a součástí jejich životního stylu, a to také díky rychlému rozvoji komunikačních technologií a jejich snadné cenové dostupnosti. Nejoblíbenější mezi mladou generací je jednoznačně Facebook.com.

Mladším uživatelům tato média poskytují možnost zábavy a samostatného vzdělávání. Dospívající mládeži zase pomáhá pobyt online v hledání vlastní identity. Díky pobytu v kyberprostoru navazují nové vztahy a hledají skupiny, v nichž mají pocit, že někam patří. Pro dnešní mladé uživatele sociálních sítí je virtuální prostředí určitým pokračováním sociálního prostředí. Mladí lidé touží po intenzivním kontaktu se svými vrstevníky a rozvíjí tak schopnosti komunikace a interakce.

Internet a digitální technologie se staly součástí každodenního života dětí a mládeže. Větší aktivita online a využívání více příležitostí na internetu však přináší i větší riziko. U některých jedinců se může nadměrné užívání internetu dostat za hranici vlastní kontroly, které nejsou schopni zvládat a stanou se závislými. Mark Griffiths vytvořil na základě teorie behaviorálních závislostí šest určujících kritérií: význačnost, změny nálad, abstinční

příznaky, tolerance, konflikt, recidiva. Lze konstatovat, že závislost na internetu je jevem spíše vzácným a ohrožuje více dospívající mládež, která má problémy ve skutečném životě. U mladších uživatelů se spíše jedná o problematiku životního stylu.

Jedním z dalších nebezpečí je kyberšikana a sociální sítě jsou ideálním prostředkem jejího šíření. Kyberšikana představuje zvláštní formu psychické šikany, kterou lze obecně definovat jako záměrnou a opakovanou ubližující činnost za pomoci prostředků informačních a komunikačních technologií. Kyberšikana může nabývat různých projevů a jejich výčet se liší podle jednotlivých autorů. Zpravidla se sem řadí: vydávání se za někoho jiného a krádež hesla, vyloučení a ostrakizace, *flaming*, kyberharašení a kyberstalking, pomlouvání, odhalení a podvádění, *happy slapping*. Oproti tradiční šikaně, která se uskutečňuje tváří v tvář, není kyberšikana vázána na určité místo a čas. Šikanování, které využívá moderní komunikační prostředky, se liší také tím, že pachatel může zůstat v anonymitě. Iluze anonymity pak umožňuje pachateli agresii stupňovat.

Následky kyberšikany nejsou většinou fyzické, ale mají podobu psychických následků. Dlouho trávající negativní emoce mohou vést až k sociální izolaci, ale bohužel i k sebevražedným myšlenkám. Primární prevence kyberšikany by měla proto spočívat v lepší informovanosti dětí, jejich rodičů, pedagogů ve školách a široké veřejnosti.

Z provedeného výzkumu vyplynulo, že všichni respondenti využívají nejvíce sociální síť Facebook. Ostatní služby pak využívají jen okrajově. Dále výzkum potvrdil, že sociální sítě u mládeže zastupují reálné sociální vztahy a jsou zároveň jejich pokračováním. Při nadměrném používání internetu nemusí jít přímo o závislost, pokud nejsou splněna kritéria tohoto patologického jevu, jako je například význačnost. Z výzkumu dále vyplynulo, že díky komunikačním možnostem sociálních sítí už někteří mladí uživatelé nemají potřebu stýkat se osobně.

Výzkum ukázal, že psychická forma šikany je typická spíše pro dívky, chlapci svoje konflikty řeší častěji tváří v tvář. Většina respondentů disponuje základními znalostmi o kyberšikaně díky škole. Rodiče kontrolují své děti na internetu často v souvislosti se zanedbáváním školy, nemají o kyberšikaně dostatečné informace nebo nejsou digitálně erudovaní. Většina respondentů si nedovede představit, že by sociální sítě přestala používat, protože by to vedlo k jejich sociálnímu vyloučení.

Na základě provedeného výzkumu lze vyvodit následující doporučení:

Rodina hraje u dětí a mládeže v rámci primární prevence nezastupitelnou roli, kterou škola nahradit nemůže. Rodiče by měli svým dětem vysvětlit možná rizika internetového prostředí, naučit je blokovat nežádoucí komunikaci a zdůraznit, že soukromí na internetu prakticky neexistuje. Rodiče by měli více dbát na to, aby jejich děti pěstovaly reálné sociální vztahy, méně času trávily u počítače a učily se lepšímu soužití s ostatními lidmi. Rodiče by zároveň neměli svým dětem poskytovat špatné vzorce chování a měli by své děti učit aktivně se na společnosti podílet.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ČERNÁ, Alena (ed.), DĚDKOVÁ, Lenka, MACHÁČKOVÁ, Hana, ŠEVČÍKOVÁ, Anna, ŠMAHEL David. *Kyberšikana. Průvodce novým fenoménem*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing a.s., 2013, 152 s. ISBN 978-80-247-4577-0.

Člověk v tísni o.p.s. *Kyberšikana a její prevence-příručka pro učitele*. 1. vyd. Plzeň: Dragon press, s.r.o, 2009, 108 s. ISBN 978-80-86961-78-1.

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociální znalost. Příručka pro uživatele*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2005, 376 s. ISBN 80-246-0139-7.

DOČEKAL, Daniel, ECKERTOVÁ, Lenka. *Bezpečnost dětí na internetu. Rádce zodpovědného rodiče*. 1. vyd. Brno: Computers Press, 2013, 224 s. ISBN 978-80-251-3804-5.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 408 s. ISBN 80-7367-040-2.

JANOUC, Viktor. *Internetový marketing*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2010, 304 s. ISBN 978-80-251-2795-7.

KIRKPATRICK, David. *Pod vlivem Facebooku*. 1. vyd. Brno: Computers Press, 2011, 320 s. ISBN 978-80-251-3573-0.

KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001, 256 s. ISBN 80-7178-513-X.

KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, 336 s. ISBN 978-80-7367-871-5.

MUSIL, Josef. *Elektronická média v informační společnosti*. Praha: Votobia, 2003, 264 s. ISBN 80-7220-157-3.

PÁVKOVÁ, Jiřina, HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav, HRDLIČKOVÁ, Vlasta, PAVLÍKOVÁ, Alena. *Pedagogika volného času*. 3.vyd. Praha: Portál, 2002, 231 s. ISBN 80-7178-711-6.

ŠEVČÍKOVÁ, Anna, a kolektiv. *Děti a dospívající online: vybraná rizika používání internetu*. 1. vyd. Praha: Grada publishing, a.s., 2014, 184 s. ISBN 978-80-247-5010-1.

ŠMAHEL, David. *Psychologie a internet*. 1. vyd. Praha: Triton, 2003, 158 s. ISBN 80-7254-360-1.

REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1. vyd. Praha: Grada, 2009, 184 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

ROGERS, Vanessa. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011, 104 s. ISBN 978-80-7367-984-2.

TKÁČ, Juraj. *Adiktologie*. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2011, 118 s.

Elektronické zdroje:

BOYD, M., D., ELLISON, B., N. *Social Network Sites: Definition, History, Scholarship* [online]. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 2007 [cit. 2015-02-22]. Dostupné z www: http://jcmc.indiana.edu/vol13/issue1/boyd_ellison.html.

Centrum prevence rizikové virtuální komunikace. *Happy slapping* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. [cit. 2015-03-08]. Dostupný z www: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/87-71>. ISSN 2336-1360.

Centrum prevence rizikové virtuální komunikace. *Případy kybergroomingu I.* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. [cit. 2015-03-08]. Dostupný z www: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kybergrooming/33-112>. ISSN 2336-1360.

CZ.NIC. *Jak na internet – historie internetu.* [online]. CZ.NIC, z.s.p.o. [cit. 2014.12.12]. Dostupný z www: <http://www.jaknainternet.cz>.

ČERNÁ, Monika. Úvod do sociálních sítí: etické a sociální problémy. *Metodický portál: Články* [online]. 21. 03. 2012, [cit. 2015-03-08]. Dostupný z www: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/15081/UVOD-DO-SOCIALNICH-SITI-ETICKE-A-SOCIALNI-PROBLEMY.html>. ISSN 1802-4785.

ČERNÁ, Monika. Úvod do problematiky sociálních sítí. *Metodický portál: Články* [online]. 29. 02. 2012, [cit. 2015-02-22]. Dostupný z www: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/g/15075/UVOD-DO-PROBLEMATIKY-SOCIALNICH-SITI.html> ISSN 1802-4785.

DOČEKAL, Daniel. *Podarilo se Lidé.cz zvrátit úbytek uživatelů? A jak jsou na tom další české sociální sítě?* [online]. 3. 5. 2014, [cit. 2015-02-22]. Dostupný z www: <http://www.pooh.cz/pooh/a.asp?a=2018302>.

GAJDOŠOVÁ, Jana. *Zdravotní a psychické následky kyberšikany mezi dětmi a dospívající mládeží.* [online]. Internetový portál E-bezpečí. Centrum PRVoK dF UP: Olomouc, 2011 [cit. 2015-03-02]. Dostupné z www: <http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/dalirizika/355-zdravotni-a-psychicke-nasledky-kyberikany-mez-dtmi-a-dospivajici-mladei>.

JIREŠ, O. *Fikční realita: Rozdělení sociálních médií.* [online]. 2012 [cit. 2015-02-22]. Dostupné z www: <http://ondrejjiresh.blogspot.cz/2012/02/rozdeleni-socialnich-medii.html>.

JáRodič. *Existuje závislost na internetu?* [online]. 1. 2. 2013, [cit. 2015-02-22]. Dostupný z www: <http://www.jarodic.cz/cz/existuje-zavislost-na-internetu.php>. ISSN 1804-0632.

KASÍK, Pavel. *Český internet slaví 20. narozeniny.* [online]. MAFRA, a.s. [cit. 2014.12.12]. Dostupný z www: http://technet.idnes.cz/cesky-internet-slavi-20-narozeniny-vzpomina-na-skromne-zacatky-p7u-sw_internet.aspx?c=A120213_000221_sw_internet_pka.

MĚSTSKÁ ČÁST PRAHA 6, *Závislost na počítačových technologiích – netolismus* [online]. [cit. 2015-02-22]. Dostupný z www: <http://www.jakdoskoly.cz/protidrogova-prevence/pocitace/>.

MICHL, Petr. *Infografika: Sociální síť v Česku*. Marketing journal [online]. 8. 4. 2013, [cit. 2015-02-22]. Dostupný z www: http://www.m-journal.cz/cs/internet/socialni-site/infografika--socialni-site-v-cesku__s416x9788.html. ISSN 1803-957X.

MUSIL, Marek. *Historie sítě internet* [online]. [cit. 2014-12-12]. Dostupný z www: <http://ihistory.webzdarma.cz/chap/coToje.php>.

OLECKÁ, Ivana., IVANOVÁ, Kateřina. Případová studie jako výzkumná metoda ve vědách o člověku. *Ekonomika – management – Informace*. 2010, roč. 2, č. 3., s. 63. ISSN 1804-1299. Dostupné z www: <http://emi.mvso.cz/EMI/2010-02/10%20Olecka/Olecka.pdf>.

Prispěvatelé Wikipedie, *Sociální síť*. Otevřená encyklopedie [online]. Wikipedia Foundation, S2001-, strana naposledy edit. 2014-11-15. [cit. 2014-12-12]. Česká verze. Dostupný z www: http://cs.wikipedia.org/wiki/Sociální_síť.

ŠEBEŠ, Marek. *Děti a mládež v kyberprostoru*. [online]. Praha: Metropolitní univerzita Praha, o.p.s., 2013 [cit. 2015-02-22]. Dostupný z www: <http://www.mediapodlupou.cz/lekce/deti-a-mladez-v-kyberprostoru>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Polostrukturované rozhovory s respondenty

Rozhovor č. 1 – Martina

Jak tě mám oslovovat?

Martino.

Kolik je ti let?

Je mi 17let.

Jakou školu studuješ?

Studuji na gymnáziu.

Jaké používáš sociální sítě?

Používám pouze Facebook a jinou sociální síť jsem ani nepoužívala.

Proč je používáš?

Především kvůli komunikaci a informacím. Dnes má Facebook takřka každý, a tak není problém se během chvilky s kýmkoliv spojit, vyhledat datum konání nějaké akce, najít si v příslušných skupinách informace a nápady, které potřebuji nebo se jen tak ze zvědavosti podívat, kdo jaké fotografie sdílí nebo co právě dělá.

Kolik času denně věnuješ internetu a sociálním sítím?

Tak to bude opravdu hodně, protože i když nejsem na internetu nebo na Facebooku právě aktivní, dívám se na notebooku na filmy nebo seriály. Ale bude to zhruba 7 hodin denně, což je opravdu šílené.

Jakým aplikacím se na počítači věnuješ?

Kromě internetu a Facebooku jsem zatím nic jiného nepotřebovala.

Myslíš si, že tě používání sociálních sítí v něčem omezuje?

Těžko říct, jestli přímo mě, ale všímám si, že i když jsem venku s přáteli, stejně každý kouká do telefonu, píše si s někým na sociálních sítích, nebo ostatním ukazuje fotky ať už známých nebo úplně cizích lidí. Sociální sítě by měly lidi především propojit, ale někdy mívám pocit, že je tomu právě naopak. A díky Facebooku už někteří nemají potřebu chodit tak často ven.

Zajímají se rodiče o to, čemu se na počítači věnuješ?

Příloha P I: Polostrukturované rozhovory s respondenty

Ani bych neřekla, v mém věku už nějak spoléhají na můj rozum, že nebudu psát ani sdílet něco nevhodného. Ale když mě vidí, že něco píšu, zeptají se třeba, na čem pracuji, nebo s kým si povídám.

Poučil tě někdo o nebezpečí spojeném s využíváním sociálních sítí?

Je to docela paradox, ale na podobné nebezpečí mě upozornily právě sdílená videa na sociálních sítích. Taky je to v poslední době dost populární téma novin a televize.

Máš nějak zabezpečený počítač?

Ano mám. Ale řekla bych, že při dnešní technice už není problém se přes běžná zabezpečení dostat.

Víš, co se skrývá pod pojmem kyberšikana?

Vím. Je to druh šikany, který pro své šíření využívá moderní prostředky, jako třeba telefon, email nebo sociální síť.

Mluví ve škole v rámci prevence o kyberšikaně?

Neřekla bych, ale problém je v tom, že dost učitelů ještě patří ke staré generaci a třeba moc neví, jak sociální sítě fungují. Připadá mi, že se od toho spíš distancují a považují to za starost rodičů.

Máš nějaké zkušenosti z kyberšikanou?

Ano, několikrát mi byl odcizen účet na Facebooku.

Můžeš mi popsat, co se stalo?

Nevím přesně jak, ale zkrátka se jim podařilo zjistit mé heslo a pak je změnit, takže jsem se na svůj profil nemohla dostat. Zato oni měli přístup k mým zprávám, které potom použili proti mně. Od té doby, tam nic závažného nedávám a historii zpráv mažu.

Dovedeš si představit, že sociální sítě přestaneš používat?

To je docela těžká otázka. Formu komunikace hravě převezmou staré dobré esemesky, ale chybělo by mi to propojení celého světa na jednom místě. Zkrátka se snadno dostanu k tomu, co právě hledám a co mám ráda. Představit si to dovedu, ale zvykala bych si těžko.

Rozhovor č. 2 – Tereza

Jak tě mám oslovovat?

Říkej mi Terko.

Kolik je ti let?

Bylo mi 16.

Jakou školu studuješ?

Chodím na gympl.

Jaké používáš sociální sítě?

Nejvíc určitě používám Facebook, ale je toho víc. Někdy Messenger, Instagram, Snapchat, Google Plus, We Heart It, Twitter.

Proč je používáš?

Protože chci mít pořád kontakt s přáteli a vědět, co se kde děje nového.

Kolik času denně věnuješ internetu a sociálním sítím?

Na PC skoro vůbec, všechno dělám na iPodu a toho nosím s sebou všude, takže skoro pořád...

Jakým aplikacím se na počítači věnuješ?

Maximálně se podívám na mail, jestli nám matikář neposlal příklady, co budou na písémku.

Myslíš si, že tě používání sociálních sítí v něčem omezuje?

Určitě, ztráta času, rodiče pořád nadávají, že do toho furt čučím.

Zajímají se rodiče o to, čemu se na počítači věnuješ?

Ano, hlavně mamka, tatkově je to celkem jedno, musela jsem si iPod zaheslovat, aby mi tam pořád nelezla.

Poučil tě někdo o nebezpečí spojeném s využíváním sociálních sítí?

Ano, ve škole několikrát, doma rodiče snad tisíckrát.

Máš nějak zabezpečený počítač?

mohla chodit na zakázané stránky. Ted' už zákaz nemám, ale stejně nechodím.

Příloha P I: Polostrukturované rozhovory s respondenty

Víš, co se skrývá pod pojmem kyberšikana?

Ano, vím.

Mluví ve škole v rámci prevence o kyberšikaně?

Ano, na základní škole několikrát, teď na gymplu už ne.

Máš nějaké zkušenosti s kyberšikanou?

Naštěstí ne, ani kamarádi nic nehlásili. Doufám, že by si mi nebáli svěřit.

Dovedeš si představit, že sociální sítě přestaneš používat?

Ano, umím si to představit. Každý rok trávím 14 dní na skautském táboře, kde jsme bez elektřiny a bez signálu, takže žádný absták opravdu nemám. Klidně bych si představila život bez všech aplikací, teda kromě Messengeru, ten je pro mě hlavní, potřebuju být v kontaktu s lidmi.

Rozhovor č. 3 – Vojtěch

Jak tě mám oslovovat?

Třeba Vojto.

Kolik je ti let?

Je mi 17.

Jakou školu studuješ?

Chodím na uměleckomanažerskou.

Jaké používáš sociální sítě?

Nejvíc jsem na Facebooku, pak třeba Twitter a Instagram.

Proč je používáš?

Používají je všichni kamarádi. Bydlím na vesnici a v době školy nemám možnost se se všema vidět. Mám málo času, tak jsme spolu pořád v kontaktu.

Kolik času denně věnuješ internetu a sociálním sítím?

Dost. To bude možná nějakých 10 hodin.

Jakým aplikacím se na počítači věnuješ?

Hraju hodně hry.

Myslíš si, že tě používání sociálních sítí v něčem omezuje?

No, prokrastinuju díky nim. Někdy mám dělat na něčem důležitějším a odvádí to od práce.

Zajímají se rodiče o to, čemu se na počítači věnuješ?

Naši mě moc nekontrolují, protože tomu nerozumí.

Poučil tě někdo o nebezpečí spojeném s využíváním sociálních sítí?

No, na to jsem myslím už odpověděl, ale něco o tom vím sám.

Máš nějak zabezpečený počítač?

Na počítači mám všechno pod heslem.

Příloha P I: Polostrukturované rozhovory s respondenty

Víš, co se skrývá pod pojmem kyberšikana?

Jasně, vím.

Mluví ve škole v rámci prevence o kyberšikaně?

Ve škole o ní mluvil výchovný poradce. Ted' jsem o tom viděl zrovna pořad v televizi.

Máš nějaké zkušenosti s kyberšikanou?

Já vůbec žádnou, ale slyšel jsem něco u nás ve třídě.

Můžeš mi popsat, co se stalo?

Jedna holka hnusně pomlouvala na Facebooku společnou spolužačku.

Dovedeš si představit, že sociální sítě přestaneš používat?

No to vůbec, to bych byl úplně mimo.

Rozhovor č. 4 – Petr

Jak tě mám oslovovat?

Petře.

Kolik je ti let?

Už mi bylo 17.

Na jaké škole studuješ?

Dělám grafickou školu.

Jaké sociální sítě používáš?

Ze sociálních sítí používám Facebook.

Proč je používáš?

No, je to pro mě zábava. Sleduju zprávy, chatuju s kamarádama nebo s přítelkyní.

Kolik času denně věnuješ internetu a sociálním sítím?

Tak asi 2 až čtyři hodiny denně, ale myslím, že o víkendu to bude asi víc.

Jakým aplikacím se na počítači věnuješ?

Kvůli škole používám grafický software. Jinak docela s klukama hrajem hry.

Myslíš si, že tě používání sociálních sítí v něčem omezuje?

Ne, to si fakt nemyslím. Asi v ničem.

Zajímají se rodiče o to, čemu se na počítači věnuješ?

Naši mě kontrolovali dřív, když jsem byl mladší, teď už mi důvěřují.

Poučil tě někdo o nebezpečí spojeném s využíváním sociálních sítí?

Jo, asi milionkrát jsem slyšel, co na ně dávat a co ne.

Máš nějak zabezpečený počítač?

Jo, je zaheslovaný.

Víš, co se skrývá pod pojmem kyberšikana?

Vím. Šikanování pomocí mobilu a internetu.

Mluví ve škole v rámci prevence o kyberšikaně?

Příloha P I: Polostrukturované rozhovory s respondenty

Na základce o ní mluvili, teď už ne.

Máš nějaké zkušenosti s kyberšikanou?

Já jsem rád, že nemám, lidi dokážou být krutí.

Dokážeš si představit, že sociální sítě přestaneš používat?

Ne. Já jsem za ně rád, spojují, možná i něco berou, ale mně vyhovují.

Rozhovor č. 5 – Jonáš

Jak tě mám oslovovat?

Asi Jonáši.

Kolik je ti let?

Už mám 18.

Jakou školu studuješ?

Chodím na gympl.

Jaké sociální sítě používáš?

Jsem hlavně na Facebooku, míň pak ICQ nebo Skype.

Proč je používáš?

Tak normálně. Zjišťuju informace do školy, komunikuju s kamarády nebo se vzdálenou rodinou.

Kolik času denně věnuješ internetu a sociálním sítím?

Řekl bych, že jsem online tak 2 až 3 hodiny, ale přiznám se, že o víkendu to bude asi víc.

Jakým aplikacím se na počítači věnuješ?

Ničemu speciálně.

Myslíš si, že tě používání sociálních sítí v něčem omezuje?

Ani ne, jsem na Facebooku víc jen v nutnějších případech třeba kvůli škole nebo nějaké akci, takže určitě ne.

Zajímají se rodiče o to, čemu se na počítači věnuješ?

Mamka s tatškou moc nepátrají, jenom mě napomínají, když se jim zdá, že u toho sedím dlouho.

Poučil tě někdo o nebezpečí spojeném s využíváním sociálních sítí?

Já jsem si udělal obrázek sám podle zkušeností svých kamarádů a taky podle toho, co jsem viděl na internetu. Diskuse se často zvrhne v hádku, urážení a výhrůžky nebo se lidé navzájem ponižují sdílením směšných fotek nebo soukromých diskusí ze zpráv.

Máš nějak zabezpečený počítač?

Příloha P I: Polostrukturované rozhovory s respondenty

Doma se musím o počítač dělit ještě s bráchou a ségrou, takže na něm mám heslo, kvůli surfování na internetu samozřejmě antivir.

Víš, co se skrývá pod pojmem kyberšikana?

Ano, setkal jsem se s ní v jednom případě u nás ve škole.

Mluví ve škole v rámci prevence o kyberšikaně?

No, myslím, že o ní mluví jenom příležitostně, když na ni třeba narazí v učivu nebo když v médiích proběhne zpráva o kyberšikaně s tragickým koncem.

Máš nějaké zkušenosti s kyberšikanou?

Já osobně nemám, ale jak už jsem říkal, vím docela podrobně, co se stalo jedné spolužačce.

Můžeš mi popsat, co se stalo?

Spolužačky šikanovaly jednu holku tím, že na Facebook dávaly její sprostě okomentované fotky. Fotily ji třeba při jídle a dělaly momentky, které pak komentovaly pro ně, jakože vtipným textem.

Dovedeš si představit, že sociální sítě přestaneš používat?

Dovedu, někdy se na nich řeší opravdu malichernosti.

Rozhovor č. 6 – Laura

Jak tě mám oslovovat?

Všichni mi říkají Lola.

Kolik je ti let?

17.

Jakou školu studuješ?

Gymnázium.

Jaké používáš sociální sítě?

Nejvíc Facebook a pak Instagram, někdy Twitter.

Proč je používáš?

Tak, můžu se spojit s přáteli, seznámit se třeba s někým s ciziny, ale je to hlavně kvůli informacím.

Kolik času denně věnuješ internetu a sociálním sítím?

Tak to fakt nevím přesně, pokud jsem doma, jsem online. Kolik je to času fakt nevím.

Myslíš si, že tě používání sociálních sítí v něčem omezuje?

Někdy, když se mám učit, tak mě to brzdí, protože se nesoustředím.

Zajímají se rodiče o to, čemu se na počítači věnuješ?

Našim nejvíc vadí, že se neučím, jinak žádná kontrola neprobíhá.

Poučil tě někdo o nebezpečí spojeném s využíváním sociálních sítí?

Mluvili o něm na základce, teď na střední už ne.

Máš nějak zabezpečený počítač?

Antivirus.

Víš, co se skrývá pod pojmem kyberšikana?

Jo.

Mluví ve škole v rámci prevence o kyberšikaně?

Jo, právě v souvislosti s tím nebezpečím o ní učitelé mluvili.

Příloha P I: Polostrukturované rozhovory s respondenty

Máš nějaké zkušenosti s kyberšikanou?

Ne, to nemám. Ani nikdo z mých známých. Doufám, že se s tím ani nesetkám.

Dovedeš si představit, že sociální sítě přestaneš používat?

Ne, to bych nerada. Mám přímé spojení k informacím. Nedívám se na zprávy v televizi, používám počítač. Píšu si s kamarády, probíráme věci do školy. Podle mě žijeme v době, která si vyžaduje internet a přímo sociální sítě.

Rozhovor č. 7 – Bětka

Jak tě mám oslovovat?

Bětka.

Kolik je ti let?

Je mi 17.

Jakou školu studuješ?

Zemědělkou.

Jaké používáš sociální sítě?

Já používám výhradně Facebook.

Proč ho používáš?

Komunikuju s přáteli, sháním informace do školy. Jako výhodu vidím, že můžu dělat víc věcí současně.

Kolik času denně věnuješ internetu a sociálním sítím?

Myslím, že to budou tak 4 hodiny.

Myslíš si, že tě používání sociálních sítí v něčem omezuje?

Někdy se bojím, že o sobě dávám až příliš mnoho informací a někdo by toho mohl zneužít.

Zajímají se rodiče o to, čemu se na počítači věnuješ?

Naši mě kontrolují, jenom když u toho sedím dlouho. Ptají se, jestli dělám něco do školy.

Poučil tě někdo o nebezpečí spojeném s využíváním sociálních sítí?

Já jsem si tak nějak všechno načetla na internetu nebo viděla v televizi.

Máš nějak zabezpečený počítač?

Je zaheslovaný.

Víš, co se skrývá pod pojmem kyberšikana?

Jasně.

Mluví ve škole v rámci prevence o kyberšikaně?

Abych pravdu řekla, nevzpomínám si, že by to ve škole probírali.

Příloha P I: Polostrukturované rozhovory s respondenty

Máš nějaké zkušenosti s kyberšikanou?

Nemám, nevím ani o ničem v okolí.

Dovedeš si představit, že sociální sítě přestaneš používat?

To teda moc ne. Potřebuju být v kontaktu s kámošema a taky kvůli škole.